

STRATEGIJA RAZVOJA GRADA CRESA ZA RAZDOBLJE OD 2015. DO 2020. GODINE

Agencija za razvoj Varaždinske županije - AZRA d.o.o.
Adresa: Kratka 1, 42200 Varaždin
Telefon: +385 42 422 200
Fax: +385 42 422 208
Web: www.azra.hr
E-mail: info@azra.hr

SADRŽAJ

1.	ZNAČAJKE PODRUČJA.....	6
1.1.	Zemljopisne, prirodne i kulturne značajke	6
1.1.1.	Veličina i osnovne prostorne značajke	6
1.1.2.	Geomorfološke karakteristike	9
1.1.3.	Klimatske karakteristike područja	10
1.1.4.	Prirodna baština	10
1.1.5.	Kulturno-povijesna i tradicijska baština	13
1.2.	Kvaliteta života i stanje infrastrukture	16
1.2.1.	Prometna infrastruktura	16
1.2.2.	Telekomunikacijska infrastruktura	17
1.2.3.	Opskrba energijom	18
1.2.4.	Vodoopskrba, odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda	18
1.2.5.	Gospodarenje otpadom	20
1.2.6.	Poslovna infrastruktura	20
1.2.7.	Društvena infrastruktura	21
1.3.	Gospodarstvo	22
1.3.1.	Gospodarske značajke	22
1.3.2.	Zapošljavanje	25
1.3.3.	Poljoprivreda	26
1.3.4.	Turizam	31
1.4.	Demografske i socijalne značajke	33
1.4.1.	Obrazovanje	36
1.4.2.	Zdravstvo i socijalna skrb	38
1.4.3.	Kultura, sport i civilno društvo	39
1.4.4.	Upravljanje razvojem	39
2.	SWOT ANALIZA GRADA CRESA	40
3.	VIZIJA RAZVOJA GRADA CRESA	45
4.	STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA	46
5.	OPIS MJERA ZA POSTIZANJE CILJEVA	51
6.	USKLAĐENOST S NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA	63
7.	AKCIJSKI PLAN	68

POPIS TABLICA

Tablica 1: Osnovni statistički podaci o Gradu Cresu	7
Tablica 2: Zaštićena nepokretna kulturno-povijesna baština (materijalna)	13
Tablica 3: Zaštićena pokretna kulturno-povijesna baština (materijalna).....	15
Tablica 4: Osnovni financijski rezultati poduzetnika Grada Cresa (iznosi u tisućama kn)	22
Tablica 5: Osnovni financijski rezultati poduzetnika Grada Cresa u 2013. godini	23
Tablica 6: Izvoz i uvoz 2011. i 2012. u tisućama kuna	24
Tablica 7: Nezaposlene osobe prema kvalifikaciji i spolu	25
Tablica 8: Struktura poljoprivrednog zemljišta po namjeni (ha).....	27
Tablica 9: Poljoprivredne površine Grada Cresa prema kategorijama i vlasništvu (ha)	27
Tablica 10: Prikaz načina korištenja parcela (ha) prijavljenih u ARKOD-u	28
Tablica 11: Poljoprivredne površine pod kulturama prema zatraženim površinama iz baze jedinstvenih zahtjeva iz 2013. godine na području Grada Cresa	28
Tablica 12: Struktura stočarske proizvodnje	29
Tablica 13: Broj poljoprivrednih proizvođača prema vrsti poljoprivrednog gospodarstva upisanih u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava.....	30
Tablica 14: Dolasci i noćenja turista u grad Cres	32
Tablica 15: Stanovništvo prema starosti i spolu	34
Tablica 16: Stanovništvo staro 15 i više godina prema spolu i završenoj školi	35
Tablica 17: Kućanstva prema veličini i broju članova na području Grada Cresa.....	35
Tablica 18: Obrazovna infrastruktura Grada Cresa	37
Tablica 19: Usluge socijalne skrbi Centra za socijalnu skrb Cres-Lošinj	38
Tablica 20: Razvojni ciljevi, prioriteti i mjere	49

POPIS SLIKA

Slika 1: Položaj Grada Cresa u Primorsko-goranskoj županiji.....	8
Slika 2: Područja Ekološke mreže NATURA 2000 na području Grada Cresa	12

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Pokrivenost kućanstva komunalnom mrežom	19
Grafikon 2: Broj obrtnika u Gradu Cresu u 2013. godini	24
Grafikon 3: Dinamika kretanja broja stanovnika od 1991-2011.....	33

UVODNA RIJEČ GRADONAČELNIKA

Poštovani sugrađani/ke,

Pred Vama je Strategija razvoja Grada Cresa za razdoblje od 2015. do 2020. godine koja kao planski dokument donosi temeljne strateške smjernice razvoja Grada Cresa. Strategija razvoja nije kratkoročna odluka, već osmišljen i konkretan dugoročan plan, kojim se utvrđuje vizija Grada Cresa, dugoročni razvojni ciljevi, mjere i aktivnosti te njihova provedba i evaluacija rezultata i učinaka.

Osim što predstavlja okvir za utvrđivanje i provedbu gospodarskog i društvenog razvoja, Strategija razvoja je ujedno i uvjet za prijavu razvojnih projekata za sufinanciranje iz fondova Europske unije kao i pojedinih nacionalnih izvora financiranja. Stoga se nadam da će upravo ovaj dokument biti alat koji će omogućiti ostvarivanje sufinanciranje brojnih planiranih razvojnih projekata iz fondova Europske unije kako bismo poboljšali uvjete za održivi razvoj, za povećanje konkurentnosti i u konačnici za postizanje više kvalitete života i zadovoljstva svih naših građana.

U izradu Strategije razvoja nastojalo se uključiti što širi spektar dionika s područja Grada Cresa kako bi se identificirale stvarne potrebe. Stoga se ovim putem želim zahvaliti svim sudionicima partnerskih odbora što su svojim angažmanom i sugestijama doprinijeli izradi ovog dokumenta.

Budući da Strategija razvoja Grada Cresa za razdoblje od 2015. do 2020. godine nije samo dokument, nego je okvir i alat za provedbu dugoročnog plana razvoja Grada Cresa, njezino usvajanje nije završetak jednog pothvata, nego tek prvi korak u zajedničkom naporu prema ostvarivanju ciljeva koje želimo, koje možemo i koje trebamo ostvariti.

GRADONAČELNIK
Kristijan Jurjako

1. ZNAČAJKE PODRUČJA

1.1. Zemljopisne, prirodne i kulturne značajke

1.1.1. Veličina i osnovne prostorne značajke

Grad Cres smješten je u središnjem dijelu Primorsko-goranske županije. Obuhvaća sjeverni i srednji dio otoka Cresa¹. Na jugu graniči s Gradom Malim Lošinjem, dok morskom granicom graniči na sjeveru s općinama Mošćeničkom Dragom, Lovranom, Kostrenom te gradovima Opatijom, Rijekom i Kraljevicom, na sjeveroistoku s Općinom Omišalj, na istoku općinama Malinska–Dubašnica, Lopar i Punat te gradovima Krkom i Rabom, a na zapadu s Istarskom županijom. Dobar geografski položaj i dobre prometne veze temelj su povoljne povezanosti s prometnom mrežom srednje Europe te morem.

Područje Grada prostire se na 291,78 km², što čini 8,13% kopnene površine Županije.

Grad Cres obuhvaća 26 naselja: Beli, Cres, Dragozetići, Filozići, Grmov, Ivanje, Loznati, Lubenice, Mali Podol, Martinšćica, Merag, Miholašćica, Orlec, Pernat, Porozina, Predošćica, Stanić, Stivan, Sveti Petar, Valun, Važminež, Vidovići, Vodice, Vrana, Zbičina i Zbišina.

Prema površini, najveće naselje je Stivan sa 23,41 km², odnosno 8,02% od ukupne površine Grada. Najmanje po veličini je naselje Porozina površine 1,51 km². Sjedište Grada je naselje Cres. Prevladavaju naselja do 500 stanovnika (izuzetak je naselje Cres s brojem do 2.500 stanovnika). Prosječna veličina naselja prema broju stanovnika iznosi 11,07 stanovnika po naselju.

Prema Popisu stanovništva 2011. godine, Grad Cres ima 2.879 stanovnika, što čini 0,97% ukupnog stanovništva Primorsko-goranske županije (296.195). Prema broju stanovnika, najveće je naselje Cres s 2.289 stanovnika, a najmanja Grmov, Vidovići i Zbišina s 2 stanovnika, dok naselja Stanić i Važminež nemaju stalnih stanovnika. Gustoća naseljenosti na području Grada iznosi 9,87 st/km², što je manje od gustoće stanovništva na razini Županije koja iznosi 82,55 st/km².

¹ Otok Cres je najveći jadranski otok s površinom jednakom onoj otoka Krka - 405,78 km². Cres je brdovit otok dug 66 km i širok od 2 do 12 km.

Tablica 1: Osnovni statistički podaci o Gradu Cresu

Naselje		Površina u km ²	Stanovništvo 2011.	Gustoća naseljenosti 2011. (broj st/km ²)	Prosječna udaljenost naselja od adm. središta JLS/ u km
1.	Beli	5,22	47	9	20 km
2.	Cres	19,59	2289	116,85	Središte JLS
3.	Dragozetići	15,71	20	1,27	20 km
4.	Filozici	10,28	6	0,58	22 km
5.	Grmov	5,16	2	0,39	23 km
6.	Ivanje	10,56	3	0,28	25 km
7.	Loznati	14,72	40	2,72	7 km
8.	Lubenice	7,73	12	1,55	20 km
9.	Mali Podol	13,23	3	0,23	17 km
10.	Martinšćica	10,03	132	13,16	28 km
11.	Merag	17,46	10	0,57	15 km
12.	Miholašćica	4,34	36	8,29	26 km
13.	Orlec	22,4	92	4,11	12 km
14.	Pernat	11,68	8	0,68	19 km
15.	Porozina	1,51	29	19,21	26 km
16.	Predošćica	7,26	3	0,41	11 km
17.	Stanić	3,59	0	0	18 km
18.	Stivan	23,41	40	1,71	23 km
19.	Sveti Petar	9,65	14	1,45	17 km
20.	Valun	8,28	65	7,85	16 km
21.	Važminež	13,72	0	0	24 km
22.	Vidovići	5,3	2	0,38	30 km
23.	Vodice	13,31	7	0,53	6,5 km
24.	Vrana	18,87	12	0,64	17 km
25.	Zbičina	6,49	5	0,77	16 km
26.	Zbišina	12,28	2	0,16	14 km
UKUPNO		291,78	2.879	9,87	

Izvor: DZS, popis stanovništva 2011., interno JLS

Položaj Grada Cresa u Primorsko-goranskoj županiji prikazan je na Slici 1.

Slika 1: Položaj Grada Cresa u Primorsko-goranskoj županiji

Izvor: AZRA d.o.o., 2015.

1.1.2. Geomorfološke karakteristike

Sjeverni i istočni dio područja Grada ovjenčan je strmim i surovim stijenama. Najveća visinska kota iznosi 648 m/nm (Gorice). Obalna naselja obiluju uvalicama, osamljenim plažama i čistim morem. Na području Grada nalaze se otočići Zeča, Visoki i Zaglav. Značajne su prirodne jame: Jama Lipica (Dragozetići), Jama Kus (Vrana), Jama Čampari, kao i vrulje te podmorske spilje.

Litološku podlogu tvore uglavnom karbonatne stijene - vapnenci i dolomiti, što je rezultiralo formiranjem izraženog krškog reljefa. Klastičnih stijena (fliša) ima vrlo malo. Kvartarne tvorevine imaju značaj neočvrstlog pokrivača na osnovnoj stijenskoj masi i sastoje se od crvenica, padinskih tvorevina, aktivnog sipara, naplavina i morskog sedimenta. Osim crvenica, zastupljena su i smeđa tla na vapnencu i dolomitu, crnice na najvišim uzvišenjima i rendzine na dolomitnoj geološkoj podlozi. Zemljišna kombinacija crvenica i rigolanih skeletnih tala nalazi se na područjima uz naselja i na krškim poljima. Ova tla predstavljaju vrijedno poljoprivredno zemljište, a značajna su za škrape, gromače i terase. Lesivirana akrična tla u kombinaciji s crvenicom i smeđim tlom zastupljena su na malim površinama na zapadnom dijelu Tramuntane i obrasla su pretežno šumom. Rijetka su koluvijalna tla (uz južnu obalu Vranskog jezera). Kamenjari se protežu najvećim dijelom uz obale.

Za Grad Cres utvrđena je zona maksimalnog seizmičkog intenziteta VII stupnja po MCS skali. Područje Grada obiluje slatkovodnim lokvama. Prirodni vodni resurs je slatkovodno Vransko jezero. Slatka voda iz jezera izuzetne je kakvoće te se koristi za piće. Prostornim planom Primorsko-goranske županije i Prostornim planom uređenja Grada Cresa, za Vransko jezero utvrđen je status vodoopskrbnog rezervata te je čitav sliv jedinstvena zona stroge zaštite, unutar koje je određena prva zona za zahvat vode. Površina neposrednog sliva Vranskog jezera nije jednoznačno određiva i mijenja se u ovisnosti o različitim hidrološkim prilikama, a temeljem provedenih analiza određena je površina od oko 24 km². Prisutan je izvor pitke vode u Piskelu i povremeni vodotoci - bujice.

Na području Grada Cresa šume zauzimaju 10.679,22 ha površine, od čega je 5.701,22 ha u državnom vlasništvu, dok je 4.978 ha u privatnom vlasništvu. Od šumskih vrsta prisutni su hrast medunac, grab, brijest, kesten, crnika, crni jasen.

Od mineralnih sirovina, na području Grada su nalazišta tehničkog kamena (vapnenci, dolomitični vapnenci i dolomiti). Tehničko-građevni kamen eksploatira se na lokaciji "Bojnak", površine 24,4 ha.

1.1.3. Klimatske karakteristike područja

Područje Grada Cresa ima umjereno toplu kišnu klimu sa suhim i vrućim ljetom, što je tipična sredozemna klima kvarnerskih otoka. Srednja godišnja temperatura za meteorološku postaju Cres iznosi $14,5^{\circ}\text{C}$ ². Najhladniji mjesec je veljača (6°C), a najtopliji srpanj ($24,3^{\circ}\text{C}$). Temperature zraka ispod ništice moguće su u razdoblju od studenog do ožujka, dok se temperature od 30°C i više, što se smatra ljetnim vrućinama, javljaju u razdoblju od svibnja do rujna. Podaci o temperaturi zraka s meteorološke postaje Cres za 2013. godinu ukazuju da je srednja godišnja temperatura u 2013. godini bila veća od višegodišnjeg prosjeka i iznosila je $15,7^{\circ}\text{C}$. Maksimalna izmjerena temperatura zraka u 2013. godini bila je $39,4^{\circ}\text{C}$ (4. kolovoza), a minimalna $-3,0^{\circ}\text{C}$ (11. veljače)³. Jesen je izrazito kišna, osobito listopad te postoji naglašeni manjak oborina u srpnju pa je ljetno dosta sušno. Količina padalina smanjuje se od sjevera prema jugu, sukladno snižavanju otočkog reljefa i udaljavanja od planinskog okvira. Srednja godišnja količina padalina iznosi 1.096 mm. Broj sunčanih sati godišnje iznosi oko 2.300 sati. Prosječno najjači i najučestaliji vjetar je iz smjera NE – bura, a sličnu prosječnu jačinu, ali nešto manju, ima i smjer SE – jugo, no sa znatno manjom učestalošću, a zatim je značajna i učestalost N i NW vjetra, ali s manjom prosječnom jačinom.

1.1.4. Prirodna baština

Na području Grada Cresa, temeljem Zakona o zaštiti prirode, nalaze se zaštićena područja prirode:

- u kategoriji *Posebni rezervat*:
 - Fojiška - Pod Predošćica („Kruna“) – posebni rezervat ornitološki (550 ha)
 - Mali bok – Koromačna („Pod Okladi“) - posebni rezervat ornitološki (900 ha)
- u kategoriji *Spomenik prirode*:
 - Sveti Petar, stari hrast – pojedinačni primjerak drveća.

Područje se odlikuje bioraznolikošću, bogatom florom i faunom, endemskim vrstama. Područje Tramuntane, na sjevernom djelu otoka Cresa, predstavlja izuzetnu vrijednost prirodne baštine. Na šumskom dijelu ovoga područja, biljni pokrov čine šume visokih hrastova, grabova i

² Izvor: Program održivog razvitka otočne skupine 2 CRES, ZEČA, MALI ĆUTIN, VELI ĆUTIN, 2005.

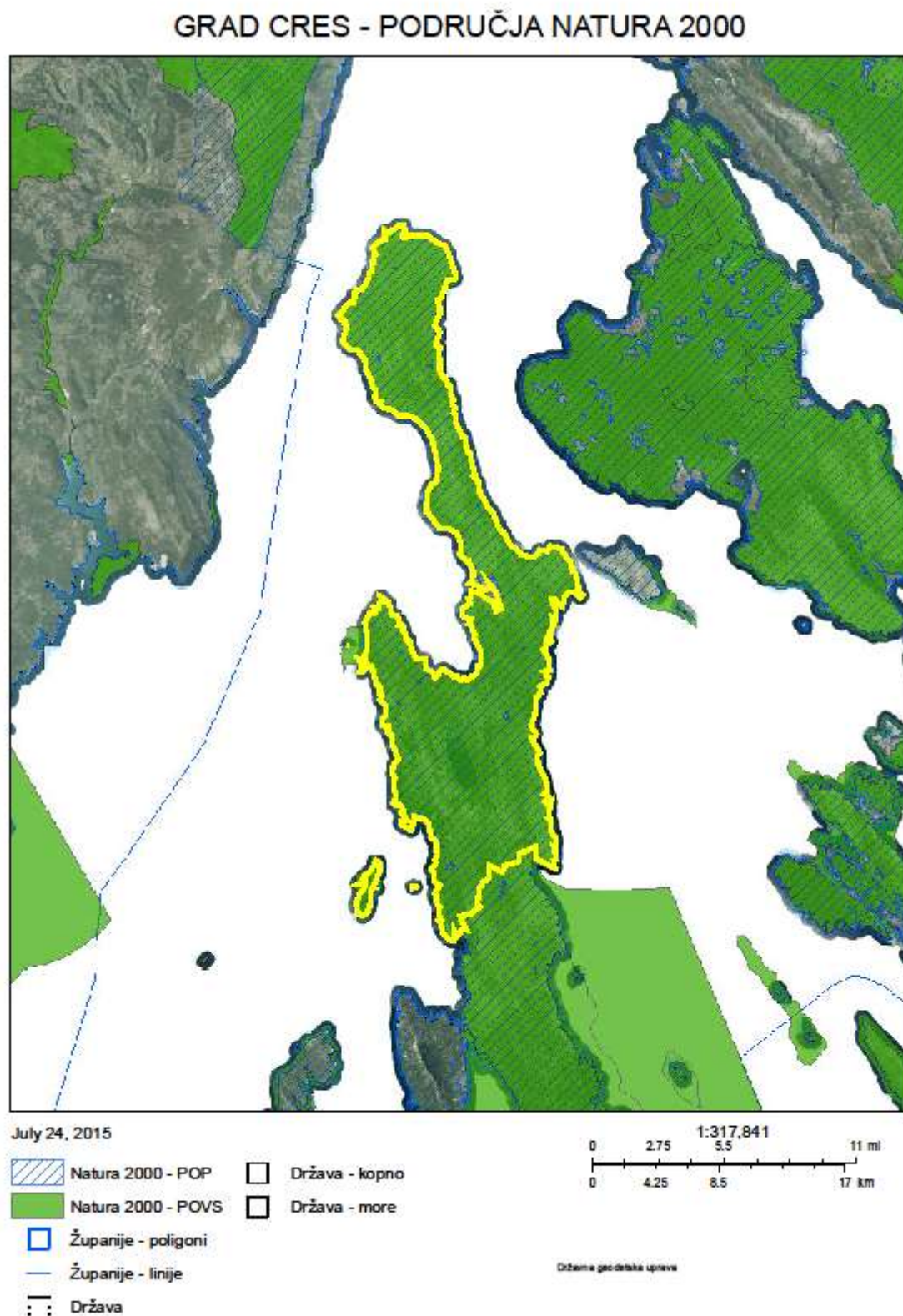
³ Izvor: Grad Cres, <http://www.wunderground.com>

kestenova. Brojni su krški fenomeni: ponikve, uvale, škrape i grohote, špilje, jame i doline. Na otoku Cresu obitava najsjevernija europska prirodna populacija bjeloglavih supova (*Gyps fulvus*), rijetka i ugrožena vrsta. Otočka populacija koja obitava na Cresu (te Krku, Plavniku i Prviću) jedinstvena je stoga što ovdje supovi gnijezda svijaju na okomitim liticama tik nad morem, ponekad i manje od 10 metara iznad morske površine. Na području Grada Cresa nalazi se ornitološki rezervat „Kruna“ značajan po obitavanju bjeloglavih supova, orlova, sokolova, škanjaca, više vrsta čuka i sova. Ornitološki rezervat „Pod okladi“ također je značajan po gniježđenju supova na strmim liticama neposredno iznad mora. Prirodni fenomen predstavlja slatkovodno Vransko jezero. Jezero je dugačko 5.5 km i široko 1.5 km, a ukupna površina iznosi 5.75 km². Razina jezera je iznad razine okolnog mora, a njegovo dno ispod morske razine na dubini od 74m. Osim izuzetne ljepote Vransko jezero je zanimljivo i zbog svojih geoloških i hidroloških karakteristika. Jezero je bogato slatkovodnim ribama od kojih su najzastupljenije štika, linjak i šaran. Brojne lokve dom su velikom broju biljnih i životinjskih vrsta od kojih su mnoge rijetke i ugrožene vrste.

Na području Grada nalaze se područja Ekološke mreže NATURA 2000:

- Kvarnerski otoci HR1000033 – POP (Područja značajna za vrste i stanišne tipove)
- Cres - rt Grota - Merag HR3000004 – POVS (Područja očuvanja značajna za ptice)
- Cres - rt Pernat - uvala Tiha HR3000005 – POVS
- Otok Cres HR2001358 – POVS
- Otok Zeča HR4000031 – POVS.

Slika 2: Područja Ekološke mreže NATURA 2000 na području Grada Cresa

Izvor: www.natura2000.dzrp.hr, 2015.

1.1.5. Kulturno-povijesna i tradicijska baština

Od zaštićene nepokretne kulturno-povijesne baštine u Gradu Cresu treba istaknuti ruralno-urbane cjeline te bogatstvo sakralnih građevina, posebno crkvi, kapela i samostana, ali i palača. Mnoge sakralne građevine nisu registrirane kao zaštićene, ali su dokumentirane i prepoznate kao važni spomenici graditeljstva, pri čemu se posebno ističu brojne kapele i ostaci kapela. Bogatstvo arheoloških lokaliteta čine prapovijesni pećinski objekti: Beli, Petrićevi: arheološka zona Banićeve pećine i Čampari te brojne prapovijesne građevine te etnološke cjeline/zaseoci i pastirski stanovi. Od zaštićene pokretne kulturno-povijesne baštine ističe se bogatstvo crkvenog inventara i predmeta, arheološka zbirka amfora s rta Pernat i arheološka zbirka, dok se od etnografskih predmeta izdvajaju narodne nošnje. Najstariji hrvatski spomenik Valunska ploča, pisana glagoljicom u XI. st., nalazi se na otoku Cresu.

Tablica 2: Zaštićena nepokretna kulturno-povijesna baština (materijalna)

Kategorija zaštite	Naziv <i>(kako je navedeno u prostornom planu JLS ili dr. važećim dokumentima)</i>
Ruralno-urbana cjelina (grad, selo, naselje ili njegov dio)	Urbana naselja: 1. Beli 2. Cres 3. Lubenice Ruralna naselja: 1. Orlec 2. Predošćica
Spomenik graditeljstva (građevina ili njezini dijelovi, te građevina s okolišem)	Sakralne građevine: 1. Beli, Groblje sa gotičkom kapelom sv. Antuna Opata 2. Beli, kapela Sv. Marije 3. Beli, Župna crkva Prikazanja Bogorodice u Hramu 4. Cres – polje, kapela sv. Marije Magdalene 5. Cres – polje, kapela sv. Šimuna 6. Cres, benediktinski samostan sa crkvom sv. Petra 7. Cres, crkva i samostan sv. Franje 8. Cres, crkva sv. Izidora 9. Cres, kapela sv. Duha 10. Cres, kapela sv. Jakova 11. Cres, kapela sv. Marije Magdalene 12. Cres, župna crkva Sv. Marije Velike 13. Filozići, Kapela sv. Marije Magdalene, 14. Grmov , Stivan, Kapela sv. Grgura, Padova 15. Lubenice – polje, kapela sv. Mihovila 16. Martinščica, Samostan sv. Jeronima 17. Merag – sv. Vid – kapela sv. Vida u pastirskom stanu Sv. Vid 18. Orlec, Kapela sv. Ivana

	19. Orlec, Kapela sv. Mihovila 20. Pernat, Kapela sv. Jurja 21. Porozina, Samostan i crkva sv. Nikole 22. Stivan, Kapela svih Svetih, 23. Vrana Kapela sv. Roka 24. Vrana, Hrasta, Kapela sv. Petra 25. Vrana, Jelovica, Kapela sv. Jurja Javne građevine: 1. Cres, gradska lođa 2. Cres, južna kuća Rodinis 3. Cres, palača Arsan – Petris 4. Cres, palača Moise 5. Cres, porta Bragadina, kopnena gradska vrata 6. Cres, porta Marcella, glavna kopnena gradska vrata 7. Cres, sjeverna kuća Rodinis 8. Cres, srednjovjekovni hospicij – lazaret 9. Cres, Venecijanska kula 10. Lubenice, župnička kuća 11. Pernat, Zaglav, zgrada svjetionika, 12. Porozina, Prestenice, zgrada svjetionika
Elementi povijesne opreme naselja	1. Beli, toš – mlin za masline 2. Orlec, toš, mlin za masline
Arheološki lokalitet (arheološko nalazište i arheološka zona, uključujući i podvodna nalazišta i zone)	Prapovijesni pećinski objekti: - Beli, Petrićevi: arheološka zona Baničeve pećine i Čampari Prapovijesne građevine: 1. Beli, sv. Petar, arheološka zona gradinskog naselja na Sisu 2. Cres, podmorske arheološke zone 3. Loznati, arheološka zona Lovreški – Polacine 4. Loznati, arheološka zona Pelginja – Pukonjina 5. Martinšćica, hidroarheološki lokalitet antičkog brodoloma 6. Martinšćica, Podmorsko arheološko nalazište rt Kijac 7. Merag, arheološka zona Sveti Bartolomej 8. Miholašćica, arheološki lokalitet sv. Kristofor 9. Orlec, arheološki lokalitet Skulka 10. Pernat, hidroarheološki lokalitet Pernat I (antički brodolom) 11. Pernat, hidroarheološki lokalitet Pernat II 12. Sveti Petar, arheološka zona gradinskog naselja na Sisu 13. Valun, arheološka zona Bučev 1.
Područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima	Etnološke cjeline/Zaseoci i pastirski stanovi: 1. Orlec, Batajna 2. Pernat, Grabrovica
Industrijska baština – tehnički objekt s uređajima i drugi slični objekti	<i>Tehnički objekti*</i> 1. Beli, toš – mlin za masline 2. Orlec, toš - mlin za masline

Izvor: Grad Cres, Ministarstvo kulture, 2015.

Tablica 3: Zaštićena pokretna kulturno-povijesna baština (materijalna)

Kategorija zaštite	Naziv (kako je navedeno u važećim dokumentima)	Lokacija
Zbirka predmeta u muzejima, galerijama, knjižnicama i drugim ustanovama, kao i u drugim pravnim osobama te državnim i upravnim tijelima uključujući i kod fizičkih osoba,	<i>Arheološka zbirka amfora s rta Pernat II</i> <i>Arheološka zbirka</i>	Creski muzej, Cres Creski muzej, Cres
crkveni inventar i predmeti	<i>Drvorezbareni triptih Bogorodice s djetetom, sv. Kristofora i sv. Sebastijana</i> <i>Slike sv. Ana i sv. Joakim</i> <i>Slika sv. Sebastijan sa svecima</i> <i>Drvena skulptura Bogorodice s djetetom</i> <i>Oltarna pala Bogorodica sa sv. Alojzijem i sv. Rokom</i> <i>Orgulje u samostanskoj crkvi sv. Petra</i> <i>Inventar pokretnih dobara crkve i samostana sv. Frane u Cresu</i> <i>Drveni reljefi Bogorodice s djetetom, sv. Sebastijana i sv. Fabijana</i> <i>Drveni kip sv. Antuna</i> <i>Inventar pokretnih dobara župne crkve Sv. Marije Velike</i> <i>Crkveno posuđe</i> <i>Drveni kip sv. Nikole</i> <i>Valunska ploča</i> <i>Barokno zvono</i>	Beli, župni ured Cres, župni ured Cres, župni ured Cres, sakralna zbirka franjevačkog samostana Cres, župni ured Cres, benediktinski samostan sv. Petra Cres, franjevački samostan Cres, župna crkva Cres, župni ured Cres, župna crkva i župni ured Lubenice, župna crkva Lubenice, župna crkva Valun, župna crkva Vrana, crkva sv. Filipa i Jakova
etnografski predmeti	<i>Narodna nošnja muška – kaban</i> <i>Narodna nošnja muška – brageše</i> <i>Narodna nošnja ženska – sarza</i> <i>Narodna nošnja muška – svadbeno odjelo</i>	Orlec, kbr. 13 Orlec, kbr. 17 Orlec, kbr. 13 Orlec, kbr. 15

Izvor: Grad Cres, Ministarstvo kulture, 2015.

1.2. Kvaliteta života i stanje infrastrukture

1.2.1. Prometna infrastruktura

Dobra i kvalitetna infrastruktura temelj je kvalitete života stanovnika te pokazatelj razvoja društva. Područjem Grada Cresa prolaze dvije državne ceste (DC 100, DC 101) dužinom od 61 km, dvije županijske ceste (ŽC 5124, ŽC 5137) koje se Gradom protežu u dužini od 11,3 km te šest lokalnih u dužini od 17,8 km. Na mrežu javnih cesta nadovezuje se razgranat sustav gradskih nerazvrstanih cesta, u dužini od 168,5 km, koji pridonosi dobroj povezanosti naselja unutar područja Grada. Izravna povezanost otoka Cresa s otokom Lošinjem ostvaruje se preko pokretnog mosta u Osoru koji se dva puta dnevno zatvara za cestovni te otvara za brodski promet.

Prometna signalizacija je u skladu s propisima i zakonima, a razvijena prometna mreža infrastrukturno u vrlo dobrom stanju pa možemo reći da je stanje županijskih i lokalnih cesta na području Grada na zadovoljavajućoj razini jer su sve javne ceste asfaltirane, no standard održavanja ne prati potrebe. Naime, potrebna je rekonstrukcija prometnica i ključnih raskrižja, a zbog nedovoljne širine ceste, najveći problem predstavlja državna cesta D100 koja je ujedno i glavna prometna okosnica jer se proteže cijelom dužinom otoka.

Povoljni mikroklimatski uvjeti i osebujna priroda omogućuju aktivan odmor čemu pridonose i nekoliko uređenih šetnica i pješačkih staza, ukupne dužine 43,8 km.

Javni prijevoz putnika na području Grada Cresa obavlja poduzeće „Autotrans“ d.o.o. Cres. U naselju Cres nalazi se autobusno stajalište s mogućnošću prihvata nekoliko autobusa, dok su na području Grada ukupno 23 autobusna stajališta, te se promet odvija na 15 autobusnih linija dnevno, no povezanost između naselja ne zadovoljava potrebe stanovništva, stoga je Grad Cres trenutno u fazi izgradnje autobusnog kolodvora. Kako bi se podigla kvaliteta prometnog sustava, a ujedno i postigao veći stupanj sigurnosti odvijanja prometa, javni promet je potrebno „nadopuniti“ uvođenjem dodatnih linija te primjerice turističkim vlakićima ili mini busevima kojima bi se povećala i prometna ponuda turističkog značaja. Uz javni prijevoz, usluge u lokalnom prijevozu obavljaju i 2 taxi službe.

Pomorski promet na području Grada Cresa odvija se pomoću trajektnih luka Porozine i Merag s dvije trajektne linije koje su visokofrekventne i prevoze veliki broj putnika i vozila te omogućuju dobru povezanost s kopnom. Uz trajektne linije, na području Grada prometuje i

jedna katamaranska linija⁴, a promet se ostvaruje i preko luka za javni promet putnika lokalnog značaja (Morska luka Cres, Beli, Martinšćica, Valun) te dvije luke posebne namjene (Marina Brodogradilište Cres te ACI Marina). Gradskim akvatorijem prolaze unutarnji plovni putevi koji omogućavaju dostupnost svim dijelovima obale te povezuju naselja s ostalim lukama i obalnim područjima, a krajnjim jugozapadnim dijelom akvatorija Grada Cresa prolazi i međunarodni plovni put. Prometnu povezanost sa susjednim otocima te županijskim središtem Rijekom potrebno je poboljšati uvođenjem novih brzih brodskih linija (katamaranima) te češćim voznim redom.

Zračni promet odvija se preko interventnog heliodroma u naselju Cres. Ostali sadržaji koji bi bili u funkciji zračnog prometa na području Grada ne postoje, već se isti odvija preko Zračne luke Rijeka koja je smještena na otoku Krku te ima značenje za cijelu Županiju te Zračne luke Mali Lošinj.

1.2.2. Telekomunikacijska infrastruktura

Poštanski promet na području Grada Cresa organizira i obavlja „Hrvatska pošta“ d.d. Obzirom da su poštanski uredi organizirani samo u naseljima Cres i Martinšćica, potrebe korisnika nisu zadovoljene jer pristupačnost poštanske mreže na tom području nije osigurana.

Područje Grada u potpunosti je pokriveno mobilnom telefonijom, dok fiksnom telefonijom nisu pokrivena naselja Važminež i Zbišine. Telekomunikacijski promet obavlja više operatera, a dobra pokrivenost mobilnom mrežom omogućuje i spajanje računala na brzu internetsku mrežu, odnosno korištenje širokopojasnog pristupa internetu. Prema javno dostupnim podacima⁵, ukupan postotak kućanstva koji koriste širokopojasni pristup je 55,63%, od čega najviše (41,64%) koristi brzinu pristupa od 2 do 4 Mbit/s, a područje Grada u potpunosti je pokriveno 3G mrežom. S druge strane, pokrivenost 4G mrežom je vrlo loša i ista je prisutna samo u naselju Cres i dijelu naselja Martinšćica. Iako je izgrađenost telekomunikacijske mreže zadovoljavajuća, potrebna je rekonstrukcija iste u smislu uvođenja novih usluga i tehnologija te povećanja kapaciteta mreža, izgradnje novih baznih postaja, kao i dodatno investiranje u širokopojasnu infrastrukturu.

⁴ Mali Lošinj-Rijeka – linija pristaje u naseljima Cres (svaki dan) i Martinšćica (ovisno o dijelu godine različiti broj dana)

⁵ <http://bbzone.hakom.hr/hr-HR/StatistickiPrikaz#sthash.5hFCsDM2.v1em2B1T.dpbs>

1.2.3. Opskrba energijom

Distributer za obavljanje djelatnosti električne energije za područje Grada Cresa je HEP ODS – Elektroprimorje Rijeka. Područje Grada napaja se električnom energijom na 10 kV nivou preko trafostanica 35/10(20) kV Cres i 35/10(20) kV Hrasta, dok se distribucija prema potrošačima vrši iz 47 trafostanica 10(20)/0,4 kV te 3 trafostanice u vlasništvu potrošača.

Dužina srednje naponske mreže je 116 386 m od čega je 78 029 izvedeno nadzemno, a 38 357 m podzemno. Cijelo područje Grada Cresa u potpunosti je pokriveno sustavom električne energije i potrebe za napajanjem potrošača su zadovoljavajuće, no da bi se osigurala kvalitetna distribucija električne energije, potrebne su rekonstrukcije na mreži i trafostanicama.

U trenutnoj energetskej potrošnji velika je zastupljenost drva, ekstra lakog lož ulja i električne energije, a obzirom na udaljenost budućih magistralnih plinovoda od područja Grada, cilj je što veći razvoj mreže UNP-a (ukapljenog naftnog plina) i obnovljivih izvora energije kao zamjensko rješenje do dovođenja prirodnog plina na otok⁶. Naime, područje Grada Cresa obiluje potencijalima za korištenje obnovljivih izvora energije (sunce, more, vjetar...), ali se isti ne koriste dovoljno već samo na nekoliko javnih objekata (osnovna škola u naselju Cres i svjetionik) te na privatnim kućama kao termopaneli i fotonaponske elektrane. Ipak, prostornim planom Primorsko-goranske županije planira se izgradnja solarnih elektrana na više lokacija na području Grada Cresa.

1.2.4. Vodoopskrba, odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda

Opskrba vodom Grada Cresa obavlja se preko vodoopskrbnog sustava Cres – Lošinj iz crpilišta Vransko jezero, s dužinom mreže većom od 200 km. Mreža vodoopskrbnih cjevovoda i hidranata izvedena je na većem dijelu Grada, a vodovodnom mrežom pokriveno je samo 11 naselja⁷ (42%). Ostala naselja pitkom vodom snabdijevaju se iz autocisterne. Na vodovodnu mrežu priključeno je 97% kućanstva⁸. Prema posljednjim podacima, godišnja potrošnja pitke

⁶ Program održivog razvitka otočne skupine 2 (CRES, ZEČA, MALI ĆUTIN, VELI ĆUTIN)

⁷ Cres, Loznati, Lubenice, Martinšćica, Miholašćica, Orlec, Stivan, Valun, Vrana, Hrasta, Zbičina (izvor: Vodoopskrba i odvodnja Cres Lošinj d.o.o., srpanj 2015.)

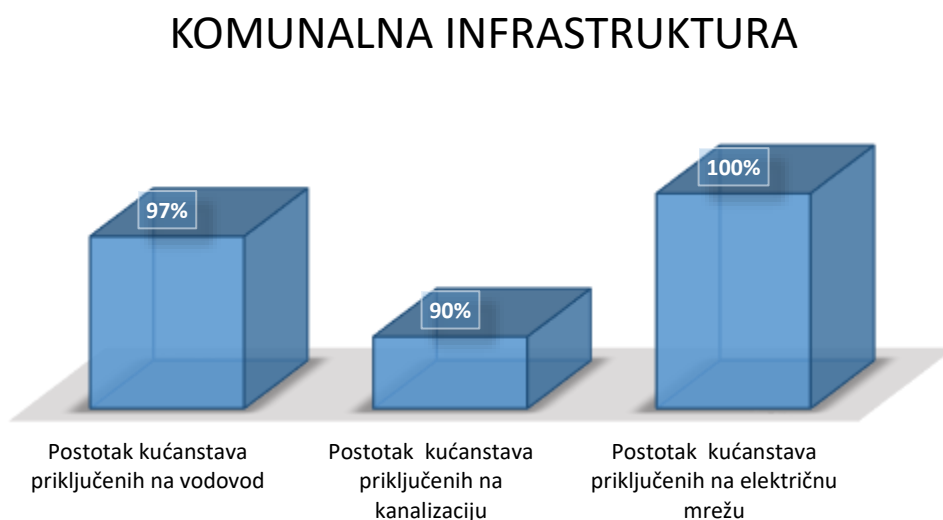
⁸ Vodoopskrba i odvodnja Cres Lošinj d.o.o., srpanj 2015.

vode je u 2015. iznosila 451.125 m³.. Za vodoopskrbu Grada Cresa zaduženo je komunalno poduzeće „Vodoopskrba i odvodnja Cres Lošinj“ d.o.o. Cres.

Odvodnja otpadnih voda koje obuhvaća područje Grada Cresa vrši se putem razdjelnih kanalizacijskih sustava, a sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda nije jedinstven već je podijeljen po aglomeracijama (nepovezan i mješovitog tipa). Naime, sustav odvodnje riješen je na način da se odvojeno prikupljaju oborinske te sanitarne otpadne vode koje se pomoću podmorskih ispusta puštaju u more. Na kanalizacijsku mrežu priključeno je cca 90% kućanstva⁹, a odvodnja otpadnih voda riješena je samo u naseljima Cres, Valun i Martinšćica dok se problem odvodnje u nepriključenim područjima rješava ispuštanjem otpadnih voda u sabirne i septičke jame koje se prazne prema potrebi. Na području Grada Cresa za sada se nalaze dva pročištača¹⁰, ali s ciljem zaštite podzemnih voda i mora, poduzeće „Vodoopskrba i odvodnja Cres Lošinj“ d.o.o. radi na ubrzanoj izgradnji kanalizacijske mreže te uređaja za pročišćavanje otpadnih voda i podmorskih ispusta.

Iz prikaza pokrivenosti kućanstava komunalnom infrastrukturom, najveći nedostatak vidljiv je u području sustava odvodnje što prikazuje Grafikon 1.

Grafikon 1: Pokrivenost kućanstava komunalnom mrežom

Izvor: Obrada AZRA, 2015.

⁹ Izvor: Vodoopskrba i odvodnja Cres Lošinj d.o.o., srpanj 2015.

¹⁰ Cres, Martinšćica

1.2.5. Gospodarenje otpadom

Za djelatnost prikupljanja i odvoza komunalnog otpada na području Grada Cresa zaduženo je poduzeće „Komunalne usluge Cres Lošinj“ d.o.o., a odlagalište komunalnog te građevinskog otpada nalazi se na lokaciji Pržić. Prema Planu gospodarenja otpadom, na području Grada nalaze se tri divlja odlagališta¹¹ kod kojih je u tijeku sanacija. Sustavom organiziranog prikupljanja otpada obuhvaćeno je 20 naselja (77%), a uveden je i sustav odvojenog prikupljanja (zeleni otoci). Prikupljanje otpada u zimskom periodu vrši se od dva do četiri puta tjedno (ovisno u kojem naselju) dok u ljetnom svakodnevno. Na području Grada Cresa, na kraju 2015. godine sakupljeno je 3.963,541 tona miješanog komunalnog otpada, 391,67 tona glomaznog otpada te 67,242 tone staklene ambalaže¹². Sustav gospodarenja otpadom na području Grada Cresa dio je Projekta uspostave cjelovitog sustava gospodarenja otpadom na području Primorsko-goranske županije s Centrom za gospodarenje otpadom „Marišćina“ kao okosnicom u uspostavi cjelovitog sustava gospodarenjem otpadom u Primorsko-goranskoj županiji. Uspostava novog sustava podrazumijeva i izgradnju pretovarnih stanica s pratećim objektima na području županije radi transporta otpada u Centar „Marišćinu“, a postojeća odlagališta otpada u županiji se moraju zatvoriti i sanirati.

Sukladno tome Grad Cres je u 2016. godini završio izgradnju pretovarne stanice na „Pržiću“, a planira se izradnja reciklažnog dvorišta i kompostane te provedba sanacije dosadašnjeg odlagališta „Pržić“.

1.2.6. Poslovna infrastruktura

Veliki potencijal za gospodarski razvoj ima Poduzetnička zona „Volnik“, ukupne površine 9,3 ha. Zona je još pretežito neizgrađena (izgrađeno oko 2 ha), a namijenjena je poslovnim, proizvodnim, prerađivačkim, trgovačkim, servisnim, skladišnim, komunalnim djelatnostima i njima pratećim sadržajima. Svrha osnivanja Poduzetničke zone „Volnik“ je poticanje razvoja poduzetništva kao pokretačke snage lokalnog održivog gospodarskog razvoja – povećanje broja

¹¹ Filozići, Jelovica 1 i 2

¹² Papir i karton 103,190 t, kartonska ambalaža 198,190 t – zbirni podaci za gradove Cres i Mali Lošinj zbog zajedničkog komunalnog društva

gospodarskih subjekata, poboljšanje poslovnih rezultata i konkurentnosti poduzetnika, porast zaposlenosti te povećanje udjela proizvodnje i usluga u ukupnom gospodarstvu Grada Cresa.

Osim spomenute poduzetničke zone, Prostornim planom uređenja Grada Cresa predviđene su još 4 zone:

- pretežito uslužne: Loznati - K12, neizgrađena, površine 1,23 ha i Orlec - K13, neizgrađena, površine 2,78 ha,
- manje proizvodne - Pržić - K2, neizgrađena, površine 0,94 ha,
- komunalno-servisne - Cres (Pogonski ured HEP-a) - K3, pretežito neizgrađena, površine 0,46 ha od čega je 0,27 ha izgrađeno.

Također, u planu su i zone ugostiteljsko-turističke namjene: hoteli s pratećim sadržajima, trgovačke, uslužne, ugostiteljske, športske, rekreativne i zabavne te slične namjene, turistička naselja te kampovi – autokampovi. U naselju Cres postoji i luka nautičkog turizma - ACI Marina.

Grad Cres provodi aktivnosti za razvoj poduzetništva u smislu:

- smanjenja komunalnog doprinosa za nove poduzetnike
- Programa potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju grada Cresa 2015.-2017.

1.2.7. Društvena infrastruktura

Društvena infrastruktura u Gradu Cresu namijenjena aktivnostima lokalne zajednice, nije zastupljena u dovoljnoj mjeri. Postoji jedna kino dvorana, koju je potrebno obnoviti, te prostor ljetnog kina koje je modernizirano i redovito u funkciji u ljetnim mjesecima, zatim knjižnica i sportska dvorana u sklopu osnovne škole. Također, djeluju muzej i galerije, no društvena infrastruktura, posebno namijenjena aktivnostima i radu udruga nije adekvatna. Većina društvene infrastrukture te društvenih i javnih usluga locirana je u samom naselju Cresu, što otežava dostupnost usluga i mogućnosti stanovnicima svih naselja Grada Cresa.

1.3. Gospodarstvo

1.3.1. Gospodarske značajke

Na temelju izračuna Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova EU, Grad Cres nalazi se u V. skupini s indeksom razvijenosti¹³ od 128,05%. Primorsko-goranska županija prema klasifikaciji županija nalazi se u IV. skupini s indeksom razvijenosti koji iznosi 139,21%.

U sljedećim tablicama dati je prikaz stanja gospodarstva Grada Cresa.

Tablica 4: Osnovni financijski rezultati poduzetnika Grada Cresa (iznosi u tisućama kn)

R. br.	POKAZATELJ / GODINE	2012.	2013.	Indeks	Udjel Grada u županiji (%)
1.	Br. pravnih osoba	80	82	102,5	0,9
2.	Broj zaposlenih	734	724	98,6	1,2
3.	Ukupan prihod	249.367	284.593	114,1	0,9
4.	Dobit tekuće godine	10.596	18.376	173,4	1,2
5.	Gubitak tekuće godine	8.461	5.527	65,3	0,5
6.	Poslovni rezultat (neto)	2.134	12.849	602,1	3,3

Izvor: FINA, Osnovni financijski rezultati poduzetnika RH po gradovima i općinama., 2014.

Na području Grada Cresa kod pravnih osoba/subjekata zaposleno je ukupno 724 osoba, što predstavlja tek 1,2% ukupno zaposlenih u pravnim osobama u Primorsko-goranskoj županiji. Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, ukupan broj zaposlenih u pravnim osobama na dan 30.06.2015. godine iznosi 1.445 osoba, odnosno osiguranika¹⁴.

Ukupni prihodi ostvareni su u iznosu od 284.593.000,00 kuna, što je za 14,1% više nego prethodne godine. Pravne osobe/subjekti su u 2013. godini poslovali s pozitivnim poslovnim rezultatom, odnosno dobiti od 12.849.000,00 kuna, što je za gotovo 84% više od prethodne.

¹³ Indeks razvijenosti izračunava se na temelju stope nezaposlenosti, dohotka po stanovniku, proračunskih prihoda jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave po stanovniku, općega kretanja stanovništva, stope obrazovanosti; Uredba o indeksu razvijenosti NN br. 63/10 i 158/13

¹⁴ Osiguranici u kategorijama: Radnici kod pravnih osoba, Radnici kod fizičkih osoba, Obrtnici, Poljoprivrednici Samostalne profesionalne djelatnosti, Osiguranici zaposleni kod međunarodnih organizacija u inozemstvu i hrvatski državljani zaposleni na teritoriju RH kod poslodavaca sa sjedištem u inozemstvu, Produženo osiguranje

Tablica 5: Osnovni financijski rezultati poduzetnika Grada Cresa u 2013. godini

DJELATNOSTI	BROJ TVRTKI				UKUPNI PRIHODI				BROJ ZAPOSLENIH			
	malo	srednje	veliko	ukupno	malo	srednje	veliko	ukupno	malo	srednje	veliko	ukupno
A) poljoprivreda šumarstvo i ribarstvo	3	0	0	3	20.764.620	0	0	20.764.620	20	0	0	20
C) prerađivačka industrija	11	0	0	11	17.528.171	0	0	17.528.171	68	0	0	68
E) opskrba vodom	0	1	0	1	0	41.174.644	0	41.174.644	0	166	0	166
F) građevinarstvo	13	0	0	13	46.915.524	0	0	46.915.524	108	0	0	108
G) trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila	16	0	0	16	26.511.946	0	0	26.511.946	42	0	0	42
H) prijevoz i skladištenje	1	0	0	1	115.444	0	0	115.444	1	0	0	1
I) djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	10	1	0	11	17.912.133	85.772.409	0	103.684.542	27	199	0	226
J) informacije i komunikacije	2	0	0	2	50.279	0	0	50.279	1	0	0	1
L) poslovanje nekretninama	4	0	0	4	445	0	0	445	0	0	0	0
M) stručne; znanstvene i tehničke djelatnosti	6	0	0	6	4.858.695	0	0	4.858.695	10	0	0	10
N) administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	8	0	0	8	8.683.440	0	0	8.683.440	24	0	0	24
R) umjetnost zabava i rekreacija	1	0	0	1	431.110	0	0	431.110	1	0	0	1
S) ostale uslužne djelatnosti	1	0	0	1	2.793.089	0	0	2.793.089	6	0	0	6
UKUPNO	76	2	0	78	146.564.896	126.947.053	0	273.511.949	308	365	0	673

Izvor: HGK, Poslovanje poduzetnika Grada Cresa, 2014.

Promatrano prema područjima djelatnosti na ukupne rezultate poslovanja pravnih osoba/subjekata Grada Cresa, dominantan je utjecaj trgovine na veliko i malo (16 tvrtki i 42 zaposlenih), građevinarstva (13 tvrtki i 108 zaposlenih), prerađivačke industrije (11 tvrtki i 68 zaposlenih) i djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, koja i ima najveći broj zaposlenih (11 tvrtki i 226 zaposlenih), dok je utjecaj ostalih djelatnosti mali.

Tablica 6: Izvoz i uvoz 2011. i 2012. u tisućama kuna

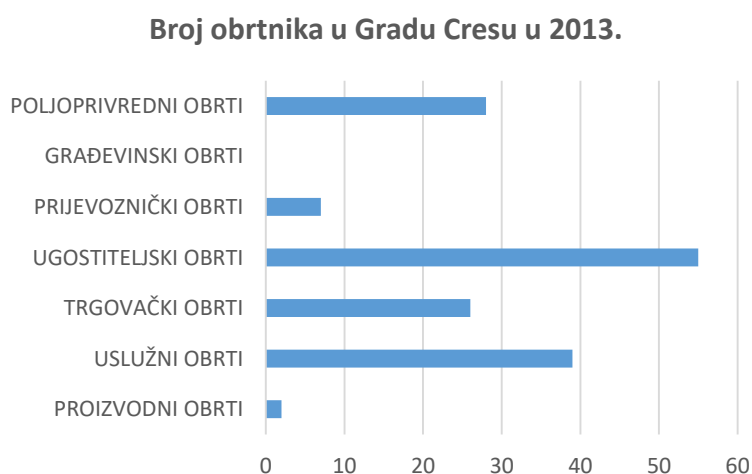
JLS	IZVOZ			UVOZ		
	I.-XII. 2011.	I.-XII. 2012.	Indeksi I.-XII. 2012./ I.-XII. 2011.	I.-XII. 2011.	I.-XII. 2012.	Indeksi I.-XII. 2012./ I.-XII. 2011.
Grad Cres	3.614	2.272	62,9	3.983	4.628	116,2
Primorsko – goranska ž.	4.354.545	4.028.407	92,5	5.708.891	4.256.052	74,6
Republika Hrvatska	71.234.060	72.380.725	101,6	121.036.155	121.899.363	100,7

Izvor: DZS, Priopćenja i statistička izvješća, broj: 4.2.4., 2013.

Prema zadnjim raspoloživim podacima Državnog zavoda za statistiku, u 2012. godini pravne osobe/subjekti Grada Cresa sudjelovali su s manje od 1% u ukupnom izvozu i uvozu Primorsko-goranske županije. Ukupan izvoz zabilježen je u iznosu od 2,3 milijuna kuna te uvoz sa 4,6 milijuna kuna. U odnosu na 2011. godinu, ostvaren je veći uvoz te manji izvoz.

Na području Grada Cresa jače je razvijeno obrtništvo od malog i srednjeg poduzetništva. Prema podacima Obrtnog registra bilo je ukupno 157 obrta, odnosno 163 obrtnika. Najvećim dijelom prevladavaju muški vlasnici obrta, dok u fazi mirovanja trenutno nema obrta.

Iz grafikona je vidljivo da su na području Grada najviše zastupljeni ugostiteljski obrti (33,7%).

Grafikon 2: Broj obrtnika u Gradu Cresu u 2013. godini

Izvor: Obrtnička komora Primorsko-goranske županije,; HGK

1.3.2. Zapošljavanje

Prema bazi podataka Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, u Gradu Cresu 2014. godine prosječan broj nezaposlenih iznosio je 67 osoba, od čega 39 žena (58,2%) te 28 muškaraca (41,8%). Najveći broj nezaposlenih bio je u prva tri mjeseca (prosječno 118 osoba), dok u srpnju, kolovozu i rujnu taj broj pada na 30, obzirom da je izražena visoka sezonalnost zapošljavanja tijekom ljetnih mjeseci. Najtraženije struke su kuhari i konobari.

Detaljan pregled prema razini obrazovanja i spolu prikazan je u sljedećoj tablici.

Tablica 7: Nezaposlene osobe prema kvalifikaciji i spolu

JLS	Ukupno			Bez škole i nezavršena osnovna škola			Osnovna škola			SŠ zanimanja do 3 god.i škola za KV i VKV radnike i SŠ u trajanju od 4 i više godina			Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola			Fakulteti, akademije, magisterij, doktorat		
	Uk	M	Ž	Uk	M	Ž	Uk	M	Ž	Uk	M	Ž	Uk	M	Ž	Uk	M	Ž
CRES	67	28	39	0	0	0	20	5	15	37	19	18	4	2	2	6	2	4
Primorsko - goranska županija	18.470	8.121	10.349	1.023	475	547	3.010	1.335	1.675	11.053	5.166	5.886	1.267	510	757	2.117	635	1.482

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Statistička baza podataka, 2015.

Na području Grada Cresa, najveći broj nezaposlenih osoba su osobe sa srednjoškolskim obrazovanjem do 3 godine, koje čine 55,2% ukupnog broja nezaposlenih u Gradu. Postotak je nešto manji nego u Primorsko-goranskoj županiji, gdje osobe sa srednjoškolskim obrazovanjem čine 59,8% od ukupnog broja nezaposlenih.

1.3.3. Poljoprivreda

Poljoprivreda je uglavnom dopunska/sekundarna djelatnost obzirom da područje oskudijeva većim površinama obradivog zemljišta, što predstavlja jednu od glavnih prepreka za veći razvoj intenzivne poljoprivredne proizvodnje. Karakteristika poljoprivrede su vrlo male raštrkane parcele (usitnjenost posjeda). Poljoprivredna djelatnost bazira se na maslinarstvu i ovčarstvu. Masline se uzgajaju ekstenzivno i na tradicionalan način. Maslinici su stari, zasađeni na krškom terenu, kamenim terasama koje nisu pogodne za strojnu obradu, navodnjavanje i provođenje opsežnijih mjera zaštite od štetnika. Maslinarstvo se bazira na autohtonim sortama ('Slivnjača' ili 'Simjaca' 85%, 'Plominka' 10%, 'Rosulja' sa oko 3%, a ostatak čine razne druge sorte nepoznatog porijekla poznate pod lokalnim nazivom 'Divikuje'). Prema višegodišnjem prosjeku urod maslina na otoku Cresu je oko 300 tona maslina godišnje.

Poljoprivrednici su ujedinjeni u nekoliko udruga i u dvije zadruge (PZ Cres i PZ Loznati). Nema zajedničkog pristupa tržištu u cilju razvoja poslovnih prilika, pa se zbog toga većina poljoprivredne proizvodnje i distribucije temelji na individualnoj inicijativi. Budući da je količina proizvodnje mala, proizvodi se uglavnom prodaju na kućnom pragu ili lokalnim tržnicama. PZ Cres zapošljava radnike u poljoprivrednom sektoru i od poljoprivrednika otkupljuje dio proizvedenog maslinovog ulja te ga prodaje pod imenom „Ekstra djevičansko maslinovo ulje Cres“ koje je nedavno lokalna udruga Ulika registrirala kao zaštićenu oznaku izvornosti. Maslinovo ulje s Cresa treći je hrvatski autohtoni proizvod u Upisniku oznaka izvornosti Ministarstva poljoprivrede. Ujedno je naziv registriran oznakom izvornosti i zaštićen na zajedničkom EU tržištu, objavom u Službenom listu Europske unije 15. srpnja 2015. godine.

Prema Popisu poljoprivrede 2003. godine, od ukupne površine Grada (291,78 km²) na raspoložive površine poljoprivrednog zemljišta otpada 22,65 km², odnosno 7,76%. U svrhu poljoprivredne proizvodnje koristi se 15,65 km², što je 69,09% od ukupno raspoložive površine poljoprivrednog zemljišta, odnosno 5,36% od ukupne površine Grada.

Tablica 8: Struktura poljoprivrednog zemljišta po namjeni (ha)

Ukupno korišteno poljoprivredno zemljište	oranice i vrtovi	povrtnjaci	livade	pašnjaci	voćnjaci	vinogradi	rasadnici i košaračka vrba
1.565,13	2,79	2,55	32,17	1.476,33	48,28	3,01	-

Izvor: DZS, Popis poljoprivrede 2003.

Najviše površine zauzimaju pašnjaci s 1.476,33 ha, odnosno 94,33%, što je vidljivo u Tablici 8.

Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR), poljoprivredne površine zauzimaju ukupno 2.357,19 ha¹⁵, od čega oranice zauzimaju 4,59 ha, staklenici na oranici 0,02 ha, livade 0,06 ha, krški pašnjak 2.108,66 ha, maslinici 220,73 ha, voćnjaci 2,61 ha, vinogradi 0,27 ha, mješoviti trajni nasad 6,42 ha, dok na ostale vrste korištenja zemljišta otpada 13,83 ha. U privatnom vlasništvu nalazi se 1.564,78 ha poljoprivredne površine, dok je u državnom vlasništvu 791,6 ha poljoprivredne površine.

Tablica 9: Poljoprivredne površine Grada Cresa prema kategorijama i vlasništvu (ha)

	Oranica	Staklenici na oranici	Livada	Krški pašnjak	Vinograd	Maslinik	Voćne vrste	Mješoviti trajni nasadi	Ostale vrste korištenja	Ukupna površina (ha)
Državno vlasništvo	0,58	0	0	766,52	0	23,49	0,22	0,79	0	791,6
Privatno vlasništvo	4,01	0,02	0,06	1342,14	0,27	196,57	2,39	5,49	13,83	1564,78
Nepoznato vlasništvo	0	0	0	0	0	0,67	0	0,14	0	0,81
UKUPNO	4,59	0,02	0,06	2108,66	0,27	220,73	2,61	6,42	13,83	2357,19

Izvor: APPRRR, 2014.

¹⁵ Navedene poljoprivredne površine odnose se samo na površine kojima raspolažu registrirana gospodarstva te su ukupne poljoprivredne površine veće

Prema podacima APPRRR-a, najčešći način korištenja parcela (prijavljenih u ARKOD-u) su krški pašnjaci na 1.150 parcela te maslinici na 1.208 parcela, a ostalo je u manjem ili neznatnom udjelu. Ukupno se za poljoprivrednu proizvodnju koristi 2.357,19 ha, na ukupno 2.480 parcela.

Tablica 10: Prikaz načina korištenja parcela (ha) prijavljenih u ARKOD-u

Vrsta korištenja	Broj parcela	Površina (ha)
Oranica	56	4,59
Staklenik na oranici	1	0,02
Livada	1	0,06
Krški pašnjak	1.150	2.108,66
Vinograd	4	0,27
Maslinik	1.208	220,73
Voćne vrste	21	2,61
Miješani trajni nasad	24	6,42
Ostale vrste korištenja	15	13,83
Ukupno	2.480	2.357,19

Izvor: APPRRR, 2014. godine

Prosječna veličina proizvodnih parcela iznosi 0,95 ha. Na temelju rezultata upisa poljoprivrednih gospodarstva u ARKOD, vidljivo je da je proizvodnja otežana radi usitnjenosti površina te disperzije proizvodnih parcela.

Tablica 11: Poljoprivredne površine pod kulturama prema zatraženim površinama iz baze jedinstvenih zahtjeva iz 2013. godine na području Grada Cresa

Kultura/obilježje krajobraza	Površina (ha)
blitva	0,04
bob	0,05
grašak	0,02
krški pašnjak	1347,3
krumpir	0,13
livade	0,28
luk	0,05
mahune	0,03
maslina	121,55
miješani nasad povrća	0,66
miješani nasad voćnih vrsta	2,38
ostale voćne vrste	0,89

Kultura/obilježje krajobraza	Površina (ha)
ostalo povrće	0,39
plemenita vinova loza	0,15
rajčica	0,05
trešnja	0,84

Izvor: APPRRR, baza jedinstvenih zahtjeva za 2013. godinu ISAP

Prema podacima APPRRR-a, iz baze jedinstvenih zahtjeva za 2013. godinu ISAP, obzirom na zatraženu potporu, prema površini najzastupljeniji je krški pašnjak na 1.347,3 ha površine, maslina na 121,55 ha, dok su povrće, voćne vrste i plemenita vinova loza manje ili neznatno zastupljene.

Osim maslinarstva, najznačajnija voćarska proizvodnja je uzgoj trešanja i smokava, dok se ostale voćne vrste uzgajaju u znatno manjoj mjeri u sklopu mješovitih trajnih nasada ili pak pojedinačnih stabala (jabuke, kruške, šljive, breskve, marelice).

Stanovništvo se bavi i uzgojem ljekovitog bilja te pčelarstvom. U naselju Martinšćica postoji mali pogon za proizvodnju eteričnih ulja. S pogleda pčelarske proizvodnje, najznačajnije su paše kadulje (*Salvia officinalis*) te je kaduljin med posebice cijenjen zahvaljujući svojoj iznimnoj kvaliteti. Pčelarstvo je dopunska djelatnost, s izuzetkom jednog proizvođača koji se pčelarstvom bavi profesionalno.

Prema podacima iz Popisa poljoprivrede 2003. godine, u strukturi stočarske proizvodnje najviše je bio zastupljen uzgoj ovaca s 6.354 jedinki, zatim uzgoj peradi s 557 jedinki, koza sa 68 jedinki, kunića s 26 jedinki, dok je najmanje zastupljen uzgoj goveda s 1 jedinkom.

Tablica 12: Struktura stočarske proizvodnje

Godina	Broj peradi	Broj kunića	Broj goveda	Broj koza	Broj ovaca
2003.	557	26	1	68	6.354
2013.				1	10.832

Izvor: DZS, Popis poljoprivrede 2003.; Hrvatska poljoprivredna agencija, 2015.

Danas je u stočarskoj proizvodnji najznačajnije ovčarstvo. Prema podacima HPA, u 2013. godini broj ovaca iznosio je 10.832 jedinke, a 2014. godine u uzgoju je bilo 8.048 jedinki. Uzgoj ovaca obavlja se na ekstenzivan način isključivo radi proizvodnje mesa koje je dijelom

namijenjeno lokalnoj potrošnji dok se ostatak prodaje na kopnu. Nema proizvodnje mliječnih proizvoda, a vuna se baca. Broj ovaca je u stalnom opadanju, djelomice zbog starenja ovčara i napuštanja uzgoja, no ponajviše zbog nazočnosti divljih svinja koje nanose veliku štetu (ubijajući janjce i rušenjem suhozida). Napuštanje pašnjaka i prirodno širenje šuma postupno mijenja krajobraz i prirodna staništa te povećava sukob interesa između šumarstva i ovčarstva.

Uzgaja se autohtona pasmina creska ovca (creska pramenka).

Poljoprivredna zadruga Cres posjeduje jedinu klaonicu na otoku koja se koristi isključivo za klanje ovaca i janjaca. Zadruga je prva u Hrvatskoj dobila prestižnu Deklaraciju ekološkog proizvoda za svoju proizvodnju eko-janjetine u sklopu projekta "Proizvodnja janjetine sa znakom ekološkog proizvoda Hrvatske". PZ Cres posjeduje svoje vlastito stado od oko 3.500 ovaca.

Tablica 13: Broj poljoprivrednih proizvođača prema vrsti poljoprivrednog gospodarstva upisanih u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava

Vrsta poljoprivrednog gospodarstva	Broj
Obiteljsko gospodarstvo	243
Obrt	3
Trgovačko društvo	4
Zadruga	2
Ukupno	252

Izvor: APPRRR, 2014. godine

U Upisnik poljoprivrednih gospodarstava ukupno je upisano 252 poljoprivredna gospodarstva, od čega su 243 obiteljska gospodarstva (OPG) koji su zapravo nositelji poljoprivredne proizvodnje (Tablica 13).

Lovno i ribolovno gospodarstvo

Na području Grada nalazi se Zajedničko otvoreno lovište VIII/130 „Tramuntana“, Zajedničko otvoreno lovište VIII/107 „Batajna – Hraste“ (dozvoljen je samo uzgoj autohtone divljači), VIII/108 „Cres“, Državno uzgajalište divljači VIII/27 Zeča. Glavne vrste divljači u lovištu VIII/130 Tramuntana su divlja svinja, jelen lopatar, muflon, zec obični, jarebica, dok su sporedne vrste golub grivnjaš, kuna bjelica, vrana siva, šojka kreštalica, šljuka bena.

Lovozakupnik je Lovačko društvo "Orebica" Cres. Glavna vrsta divljači u lovištu VIII/107 Batajna – Hraste je zec obični, dok su sporedne vrste jarebica kamenjarka, kuna bjelica, fazan, divlja svinja, jelen lopatar, šljuka bena. Lovozakupnik je Udruga „Pramenka“. Glavne vrste divljači u lovištu VIII/108 „Cres“ su zec obični, fazan, jelen lopatar i divlja svinja, dok su sporedne vrste golub grivnjaš, kuna bjelica, vrana siva, jarebica, šljuka bena. Lovozakupnik je Lovačko društvo "Orebica" Cres. Postoji Lovački dom "Sveti Vid", Cres. Glavne vrste divljači u lovištu VIII/27 Zeča je kunić divlji, dok su sporedne vrste fazan, divlja patka, divlji golub i šljuka bena. U uzgajalištu se nalazi lovačka kuća. Lovozakupnik je tvrtka MA-RA d.o.o. iz Zagreba. Veliki problem predstavlja prisutnost nezavičajne divljači (divljih svinja i jelena lopatara) koji čine značajne štete gospodarstvu Grada Cresa (posebno poljoprivredi), ali i bioraznolikosti otoka te bi se temeljem donesenih odluka ova divljač trebala u potpunosti izloviti s otoka.

Važnu ulogu za cijelo područje otoka Cresa, ali i samog Grada ima razvoj ribarstva i marikulture. Na zapadnoj obali otoka Cresa, u uvali Veli Bok, nalazi se ribogojilište kojim upravlja tvrtka Orada Adriatic d.o.o., a osnovna joj je djelatnost uzgoj bijele ribe – orade i brancina. Na ribogojilištu kojim tvrtka upravlja proizvodi se riba vrhunske kvalitete, koja se prodaje na tržištima Hrvatske, Italije i Slovenije.

1.3.4. Turizam

Prema Pravilniku o proglašenju i razvrstavanju turističkih mjesta i razrede, Grad Cres smješten je u D razred, a još je nekoliko naselja kategorizirano: Beli – C, Cres – A, Martinšćica – A, Mihilašćica – A, Porozina – C, Stivan – C te Valun – A razred.

Turizam je ključna djelatnost cijelog otoka Cresa, o čemu govori činjenica o postojanju turizma na tom području već 170 godina. Svojom raznovrsnom turističkom ponudom, gastronomijom, manifestacijama, kulturnim i povijesnim spomenicima, Cres se može svrstati u sam vrh hrvatskog turizma. Odlični mikroklimatski uvjeti i osebujna priroda omogućuju aktivan i raznovrstan odmor, a tome pridonosi i 40-ak kilometara pješačkih staza i šetnica. Također, Grad Cres obiluje brojnim ugostiteljskim objektima koji njeguju tradicionalnu kuhinju te nude posjetiteljima bogatu gastronomsku ponudu.

Sunce i more predstavljaju dominantan turistički proizvod ne samo Grada Cresa, već i cijelog otoka te je zasigurno i proizvod najvišeg značaja i potencijala u budućnosti. Osim toga, veliki potencijal imaju za sada još slabije razvijeni „aktivni“ proizvodi – nautički turizam, ronjenje, planinarenje i hodanje, biciklizam i sl.

Od dodatnih turističkih sadržaja ističu se biciklističke staze, sajam autohtonih proizvoda, muzej ovčarstva, radionice o izradi predmeta od filcane ovčje vune i dr.

Ipak, s druge strane naglašena je visoka sezonalnost, opterećenost infrastrukture, onečišćenje, pojačana buka i prometna zakrčenost. Problem sezonalnosti očituje se i u broju zaposlenih u turističkom sektoru koji uzrokuje veliki protok radnika koji se izmjenjuju svake godine, što stvara gospodarsku nestabilnost i negativan učinak na mlade te svoju priliku za stalnim poslom vide u odlasku s otoka.

Turistička aktivnost koncentrirana je u ljetnom razdoblju zbog specifičnosti smještajne ponude i nedostatka pratećih sadržaja. Turističkim sektorom uglavnom upravljaju velike kompanije (Jadranka d.d. i Cresanka d.d.) koje posjeduju najveći dio smještajnih kapaciteta. Jedina dva hotela otvorena su samo za vrijeme ljetne sezone, a raspolažu sa 587 ležajeva. Ostatak ležajeva raspoređen je u turističkim apartmanima/sobama (3.790 ležajeva) te u 4 kampa (5.651 mjesto).

Tablica 14: Dolasci i noćenja turista u grad Cres

GODINA	Dolasci			Noćenja		
	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani
2013.	108.848	5.339	103.509	773.848	28.709	745.139
2014.	107.441	4.570	102.871	785.264	27.210	758.054

Izvor: Turistička zajednica Grada Cresa, 2015.

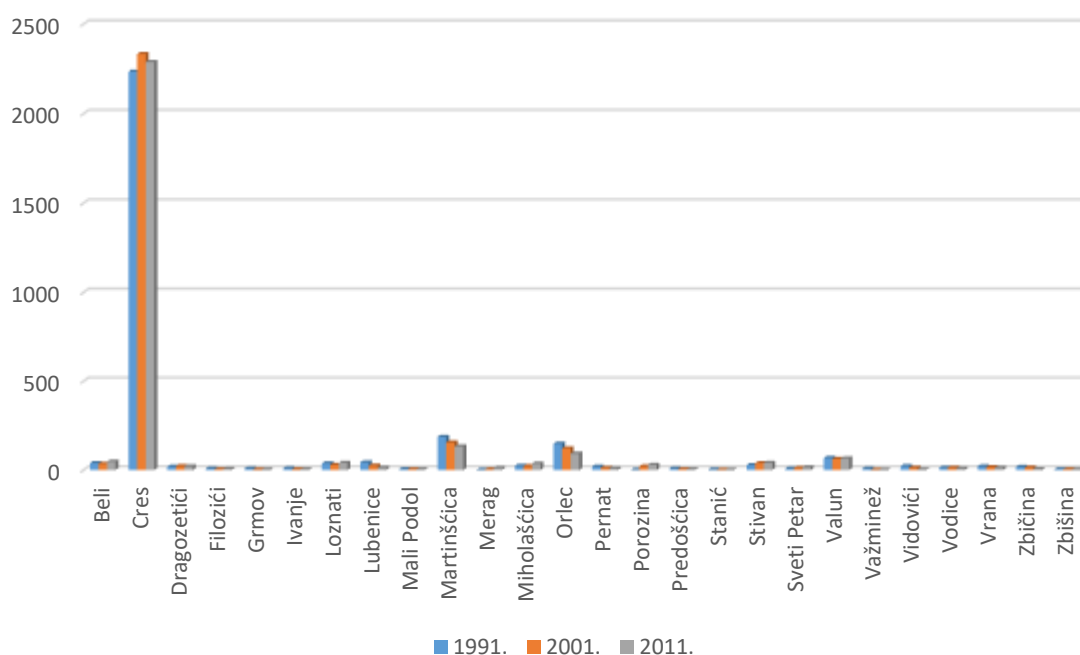
U razdoblju između 2013. i 2014. godine, smanjio se broj dolazaka turista za 1,3%, ali su se noćenja povećala za 1,5%. Domaći turisti ostvaruju tek manji dio od ukupnih dolazaka i noćenja. Od stranih gostiju, najviše dolazaka (29,8%) i noćenja (35,9%) u 2014. godini ostvarili su gosti iz Njemačke, zatim iz Italije i Slovenije, dok nešto manje gosti iz Austrije, Češke i ostalih zemalja.

1.4. Demografske i socijalne značajke

U razdoblju od 1991. do 2011. godine ukupni se broj stanovnika smanjio za 92 osobe, odnosno 3,1%. U razdoblju od 1991. do 2001. bilježi se pad broja stanovnika za 12 osoba, odnosno 0,40%, a od 2001. do 2011. zamjetan je pad broja stanovnika za 80 osoba, odnosno 2,70%. U posljednjih deset godina, zabilježen je rast broja stanovnika u naseljima Beli, Filozići, Loznati, Merag, Miholašćica, Porožina, Stivan, Sveti Petar i Valun.

Konstantan pad broja stanovnika u posljednjih 20 godina bilježe naselja Lubenice, Mali Podol, Martinšćica, Orlec, Pernat, Predošćica, Vidovići, Vrana, Zbičina i Zbišina, dok konstantan porast bilježe naselja Merag, Porožina i Stivan. Dinamika kretanja broja stanovnika u razdoblju od 1991.-2011. godine vidljiva je iz Grafikona 3.

Grafikon 3: Dinamika kretanja broja stanovnika od 1991-2011.

Izvor: DZS, *Naselja i stanovništvo RH 1857. – 2001., Popis stanovništva 2001. i 2011.*

Vitalni indeks, odnosno broj živorođenih na 100 umrlih, za Grad Cres u 2013. godini iznosio je 71,4. Vitalni indeks jedan je od pokazatelja negativnih demografskih trendova, odnosno

smanjenja broja stanovnika i ruralne depopulacije područja te posljedica negativnog prirodnog prirasta (-10) koji karakterizira i cijelu Primorsko-goransku županiju¹⁶.

Prema Popisu stanovništva 2011. godine, udio stanovnika mlađih od 20 godina (506 stanovnika) iznosi 17,58%, udio stanovnika starosti između 20 i 60 godina (1605) iznosi 55,75%, dok udio stanovnika od 60 i više godina (768) iznosi 26,68%. U strukturi stanovništva po spolu, muškarci (50,02%) su nešto zastupljeniji od žena (49,98%) u ukupnom broju stanovnika.

Tablica 15: Stanovništvo prema starosti i spolu

Naselje	Spol	Ukupno	Starost		
			0-19	20-59	60 i više
Grad Cres	sv.	2.879	506	1605	768
	m	1.440	273	824	343
	ž	1.439	233	781	425

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

U odnosu na 2001. godinu, broj stanovnika mlađih od 20 godina (632) smanjio se za 126 stanovnika, broj stanovnika između 20 i 59 godina (1555) povećao se za 50, dok se broj stanovnika od 60 i više godina (757) povećao za 11 stanovnika. Indeks starenja iznosi 151,78%, dok je prema podacima iz 2001. godine iznosio 119,78%, što ukazuje na starenje populacije. Prema kontingentu stanovništva po gradovima/općinama iz Popisa stanovništva 2011. prosječna starost stanovnika Grada Cresa je 44,3 godine, dok je za Primorsko-goransku županiju 43,9 godina.

Podaci iz Popisa stanovništva 2011. godine prema školskoj spremi stanovništva starijeg od 15 godina ukazuju da je:

- bez školske spremе bilo 0,32% osoba,
- nepotpuno osnovno obrazovanje imalo 3,67% osoba,
- neki stupanj obrazovanja (osnovno, srednje, više i visoko) imalo 96,01% osoba (najbrojniji su oni sa srednjoškolskim obrazovanjem),

¹⁶ Državni zavod za statistiku, Priopćenje, broj 7.1.1., od 22. srpnja 2014. godine

- doktorat znanosti imalo 5 osoba.

Podaci su prikazani u Tablici 16.

Tablica 16: Stanovništvo staro 15 i više godina prema spolu i završenoj školi

Spol	Ukupno	Bez škole	Nezavršena osnovna škola	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko obrazovanje	
						Svega	Doktorat znanosti
sv.	2.509	8	92	629	1.391	389	5
m	1.247	2	31	221	818	175	4
ž	1.262	6	61	408	573	214	1

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

Postotak stanovništva bez školske spreme se smanjio u odnosu na 2001. godinu kada je iznosio 0,67% te povećao postotak stanovništva s nekim stupnjem obrazovanja kada je iznosio 76,83%. Prema nacionalnosti, 86,94% stanovnika su Hrvati (2.503), 9,76% stanovnika su pripadnici nacionalnih manjina (281), 0,45% je pripadnika ostalih narodnosti (13), dok se ostali nisu izjasnili.

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, Grad Cres broji 1.172 kućanstva, što je u odnosu na Popis stanovništva iz 2001.g. povećanje broja kućanstava, kada je bilo ukupno 1.123 kućanstava. Pretežno su to samačka kućanstva (32,76%), 2 člana (25,94%) i 3 člana (18,09%). Broj samačkih kućanstava se povećao u odnosu na 2001. godinu, kada su činila 27,52%. Prosječna veličina kućanstva iznosi 2,41 član.

Tablica 17: Kućanstva prema veličini i broju članova na području Grada Cresa

	Ukupno	Broj članova kućanstava										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11 i više
Broj kućanstava	1.172	384	304	212	195	58	13	3	2	1	-	-
Broj osoba	2.822	384	608	636	780	290	78	21	16	9	-	-

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

Udio broja kućanstava u Gradu Cresu u ukupnom broju kućanstava u Primorsko-goranskoj županiji iznosi 2,58%.

1.4.1. Obrazovanje

U Gradu od odgojno-obrazovne infrastrukture djeluju javni Dječji vrtić „Girice“, Osnovna škola Frane Petrića (u sklopu koje djeluje Osnovna glazbena škola) te Područna škola Valun. Vrtić je u pedagoškoj godini 2013./2014. pohađalo ukupno 107 djece, s kojima radi 12 odgajatelja i osobni asistent za djecu s posebnim potrebama te 1 stručni suradnik. Grad sufinancira program predškolskog odgoja u udjelu od 77%. U vrtiću su organizirani jaslička skupina, redoviti 5-satni i 10-satni program, od posebnih programa engleski jezik, vjerski odgoj i sportska igraonica, te od programa javnih potreba organizirana je predškola, program za djecu s teškoćama, vrtić u prirodi (izleti, boravak u prirodi) te sigurnosno-zaštitni i preventivni program.

Problemi koji opterećuju predškolski odgoj su nedovoljna kadrovska ekipiranost te se dio programa, posebno ranog otkrivanja i prevencije jezičnih poteškoća ne može kvalitetno realizirati, vrtiću nedostaje i zdravstveni voditelj, a pedijatrijska pomoć je također nedovoljna zbog udaljenosti (Mali Lošinj). Isto tako, problem predstavlja i dotrajalost opreme i objekta zbog čega su potrebna ulaganja u prostoriju i obnovu zgrade te igralište, a također nije riješeno pitanje prometnog prilaza vrtiću.

Osnovnu školu Frane Petrića i Područnu školu Valun je u školskoj godini 2013./2014. pohađalo 206 učenika. Za učenike putnike osigurano je sufinanciranje prijevoza, dok su u školi organizirana jednosmjenska nastava i program produženog boravka. U školi su potrebna ulaganja u obnovu prostorija, zgrade, opremljenost nastavnom opremom, poboljšanje informatizacije, ali i učionica, knjižnice i igrališta. Također, problem predstavlja nedostatak nastavnog kadra iz pojedinih predmeta.

Tablica 18: Obrazovna infrastruktura Grada Cresa

Osnovna / područna škola									
Naziv škole	Broj učenika (2013 / 2014)	Broj učenika s teškoćama u razvoju	Broj učenika putnika	Sufinanciranje prijevoza učenika (da/ne)	Broj učitelja	Broj stručnih suradnika	Program produženog boravka (da/ne)	Broj pomoćnika u nastavi	Jedno-smjenska nastava (da/ne)
OŠ Frane Petrića	203	25	23	da	25	3	da	0	da
PŠ Valun	3	0	0	0	1		ne	0	da

Izvor: Grad Cres, 2015.

U Cresu djeluje Područni odjel - gimnazijsko odjeljenje Srednje škole Ambroza Haračića Mali Lošinj, koju je u školskoj godini 2013./2014. pohađalo 64 učenika.

Učenici najvećim dijelom srednjoškolsko obrazovanje nastavljaju u Cresu, Malom Lošinju, Rijeci i Zagrebu. Neki od problema u srednjoškolskom obrazovanju su povećani troškovi odlaska na natjecanja, stručna usavršavanja, posjete kazalištu, izložbama i sl. s obzirom na dislociranost, kao i potreba stalnog dopunjavanja i modernizacije nastavnih sredstava i nastavne opreme.

Visokoškolsko obrazovanje studenti uglavnom nastavljaju na Sveučilištu u Rijeci i Sveučilištu u Zagrebu.

Od ustanova koje pružaju cjeloživotno obrazovanje djeluje Pučko otvoreno učilište Mali Lošinj u kojem su organizirani programi za cjeloživotno učenje, kulturu i informiranje.

1.4.2. Zdravstvo i socijalna skrb

U Gradu Cresu registrirano je ukupno 2.804 zdravstveno osiguranih osoba.

Zdravstvenu djelatnost na području Grada obavljaju 2 tima opće/obiteljske medicine (te turistički dodatno 1 tim), 1 tim zdravstvene zaštite školske djece, 2 tima dentalne medicine, 1 tim zdravstvene zaštite žena te postoji organizirana ljekarnička djelatnost kroz 1 ljekarnu. Veliki problem predstavlja loše organizirana djelatnost Hitne medicine. Brigu o korisnicima socijalne skrbi vodi Centar za socijalnu skrb Cres-Lošinj koji za korisnike Centra pruža sljedeće usluge: jednokratna naknada, doplatak za pomoć i njegu, osobna invalidnina, savjetodavni rad, smještaj u dom socijalne skrbi za djecu i odrasle.

Tablica 19: Usluge socijalne skrbi Centra za socijalnu skrb Cres-Lošinj

Usluge socijalne skrbi Centra za socijalnu skrb			
Red. broj	Oblici socijalne skrbi		Broj korisnika
1.	Navedi koja podružnica, Centar, vodi brigu o korisnicima socijalne skrbi u navedenom JLS		CZSS Cres-Lošinj
3.	Jednokratna naknada		5
4.	Doplatak za pomoć i njegu		26
5.	Osobna invalidnina		9
7.	Savjetodavni rad		138
8.	Broj udomiteljskih obitelji na području JLS	Za djecu	-
		Za odrasle osobe	1
8.a	Drugi pružatelji socijalnih usluga na području JLS		Dom za stare i nemoćne Marko A.Stuparić-podr.Cres
9.	Broj korisnika u udomiteljskim obiteljima na području JLS	Djeca	-
		Odrasli	1
10.a	Smještaj u dom socijalne skrbi za odrasle osobe na području JLS		4
10. b	Smještaj u dom socijalne skrbi za odrasle osobe izvan područja JLS		3

Izvor: CZSS Cres-Lošinj, 2015.

1.4.3. Kultura, sport i civilno društvo

Na području Grada djeluje 51 udruga, od kojih je većina registrirana u djelatnostima sporta, kulturi i umjetnosti, gospodarstvu, djelatnosti branitelja, održivog razvoja i socijalne djelatnosti.

Nositelji društvenog, kulturnog i sportskog života su upravo brojne udruge, koje sudjeluju u brojnim manifestacijama i različitim događanjima tijekom cijele godine. Kao najznačajnije manifestacije ističu se Lubeničke glazbene večeri, Creske kulturne večeri te Creski „Semenj“.

Osim aktivnog društvenog i kulturno-umjetničkog života u Gradu Cresu, razvijena je i sportska djelatnost. Najznačajniji sportski klubovi, pokretači brojnih sportskih događanja su Košarkaški klub Cres, sudionici natjecanja u Županijskoj ligi s dva sastava kadeta i mlađa kadeta, Nogometni klub Cres koji se natječe u Prvoj županijskoj ligi s tri sastava: pioniri, juniori i seniori, Jedriličarski klub „Reful“ – sudionik regata, Sportsko ribolovno društvo „Parangal“, koje također sudjeluje na natjecanjima, Sportsko ribolovno društvo „Rak“ Martinšćica, SRK „Samo pozitivna“ te Šahovski klub Cres.

Grad Cres izdvaja proračunska sredstva za djelatnosti civilnog društva, udruge i sportske klubove te su u proračunu za 2015. godinu predviđena sredstva od 4,4% planiranih rashoda proračuna, u iznosu od 1.255.000,00 kuna.

1.4.4. Upravljanje razvojem

Grad Cres zapošljava ukupno 15 djelatnika, većinom visoke stručne spreme. Gradsku upravu čine Ured Grada i Upravni odjel za proračun i financije, komunalni sustav i prostorno planiranje. Grad Cres je u razdoblju od 2009. do 2015. godine sudjelovao u provođenju brojnih projekata financiranih iz EU i nacionalnih fondova, u području kulturne i prirodne baštine, društvenih djelatnosti, infrastrukture i komunalne djelatnosti.

2. SWOT ANALIZA GRADA CRESA

SNAGE	SLABOSTI
PRIRODNI RESURSI, OKOLIŠ I INFRASTRUKTURA • Dobar geografski položaj i prometne veze • Osobito vrijedna i zaštićena područja prirode • Očuvanost okoliša • Vransko jezero – prirodni vodni resurs (slatka voda) • Šume (područje Tramuntane) • Bogatstvo flore i faune, endemskih vrsta, bioraznolikost, brojni krški fenomeni • Zadovoljavajuća povezanost naselja unutar područja Grada • Povezanost otoka Cresa s otokom Malim Lošinjem (u Osoru) • Trajektne luke Porozina i Merag (2 trajektne veze s kopnom), 1 katamaranska linija (veza s Malim Lošinjem i Rijekom), luke za javni promet putnika lokalnog značaja (Morska luka Cres, Beli, Martinšćica, Valun), 2 luke posebne namjene (Marina Brodogradilište Cres i ACI Marina) • Interventni heliodrom u naselju Cres • Dobra pokrivenost mobilnom mrežom • Dobra pokrivenost elektroenergetskim sustavom • Potencijali za korištenje obnovljivih izvora energije (sunce, more, vjetar) GOSPODARSTVO • Eksploatacija tehničko-građevnog kamena • Dobri uvjeti (manji troškovi) za pokretanje poduzetničke djelatnosti	PRIRODNI RESURSI, OKOLIŠ I INFRASTRUKTURA • Neadekvatno upravljanje prirodnom baštinom • Nedovoljna pokrivenost naselja vodoopskrbnom mrežom (samo 11 naselja) • Problem odvodnje otpadnih voda (odvodnja riješena samo u naseljima Cres, Valun, Martinšćica) • Organiziran sustav gospodarenja otpadom u 20 naselja (77%) • Standard održavanja cesta ne prati potrebe (potrebna rekonstrukcija prometnica i ključnih raskrižja) • Loša prometna povezanost i stanje cesta u manjim naseljima • Zagušenost prometa u vrijeme turističke sezone • Nedostadni kapaciteti telekomunikacijske mreže u manjim mjestima (potrebna rekonstrukcija – uvođenje novih usluga i tehnologija, povećanje kapaciteta, izgradnja novih baznih postaja, investiranje u širokopojasnu infrastrukturu) • Nedovoljno korištenje obnovljivih izvora energije • Prisutnost azbesta u objektima • Interventni heliodrom nije u potpunosti u funkciji, nije iskorišten u komercijalne svrhe • Alohtona divljač - prijetnja očuvanju okoliša, eko sustava, poljoprivredi GOSPODARSTVO • Nedovoljno razvijena poduzetnička zona i aktivnosti za privlačenje investitora • Nedostatna kvaliteta potpornih institucija za poduzetništvo

• Poduzetnička zona „Volnik” – veliki potencijal za razvoj poduzetništva i gospodarski razvoj • Daljnje ulaganje u 4 zone pretežito uslužne, manje proizvodne i komunalno-servisne namjene, u planu i zone ugostiteljsko-turističke namjene • Program potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju grada Cresa • Dvije poljoprivredne zadruge (PZ Cres i PZ Loznati) • „Ekstra djevičansko maslinovo ulje Cres“ registrirano kao zaštićena oznaka izvornosti na razini Europske unije • Krški pašnjaci kao potencijal za intenzivniji razvoj ovčarstva • Turizam ključna djelatnost otoka Cresa • Turističko prepoznavanje prirodno – kulturnih vrednota • Sve veće potenciranje i ulaganje u turističku ponudu i gastronomiju • Planirana ulaganja u izgradnju i razvoj malih obiteljskih hotela • Raznovrsna turistička ponuda, gastronomija, manifestacije, kulturni i povijesni spomenici • Odlični mikroklimatski uvjeti i osebujna priroda - omogućuju aktivan i raznovrstan odmor • Razvijenost marikulture • Povećan broj noćenja turista u 2014. u odnosu na 2013. godinu	• Visoka razina uvoza (ukupan izvoz robe u 2012. godini duplo manji od uvoza) • Izražena sezonalnost poslovanja u glavnim gospodarskim sektorima • Područje oskudijeva većim površinama obradivog zemljišta – prepreka za razvoj poljoprivrede (usitnjenost površina poljoprivrednog zemljišta) • Poljoprivreda je uglavnom dopunska/sekundarna djelatnost • Nedovoljna iskorištenost gospodarskog potencijala šuma • Nema značajnijih sirovinskih resursa (osim tehničkog kamena) • Nedostatak kvalificirane radne snage za potrebe turizma • Nedostatak složenijih turističkih proizvoda, hotelskih turističkih kapaciteta (hotelsko-turističkih naselja, manjih obiteljskih hotela i pansiona) te pratećih sadržaja i interpretacijskih koncepata • Nizak udio smještajnih kapaciteta visoke kvalitete u ukupnim smještajnim kapacitetima • Naglašena visoka sezonalnost u turizmu (očituje se i u broju zaposlenih u turističkom sektoru), turistička aktivnost koncentrirana u ljetnom razdoblju • Opterećenost infrastrukture, onečišćenje, pojačana buka i prometna zakrčenost u vrijeme turističke sezone • Smanjen broj dolazaka turista u 2014. u odnosu na 2013. godinu • Slabije razvijeni „aktivni“ proizvodi – nautički turizam, ronjenje, planinarenje i hodanje, biciklizam i sl. • Loša struktura gospodarstva, izrazita dominacija turizma, a nedovoljna razvijenost ostalih grana, naročito proizvodnog sektora (s naglaskom na proizvodnji hrane)
DRUŠTVENE DJELATNOSTI • Razvijen odgojno-obrazovni sustav • Organizirani dodatni programi u dječjem vrtiću • Sufinanciranje prijevoza učenika osnovne škole • Jednosmjenska nastava i program produženog boravka u osnovnoj školi	DRUŠTVENE DJELATNOSTI • Nedostatna ulaganja u odgojno-obrazovnu infrastrukturu i opremanje • Nedostatak društvene/javne infrastrukture (za aktivnost zajednice, djece i udruga) • Nepostojanje ustanova s programima cjeloživotnog učenja

• Razvijene aktivnost civilnog društva • Bogatstvo kulturne baštine • Valunska ploča – jedan od najstarijih hrvatskih glagoljskih spomenika LJUDSKI RESURSI I UPRAVLJANJE RAZVOJEM • Povećan postotak stanovništva s nekim stupnjem obrazovanja, tj. smanjen postotak stanovništva bez školske spremne	• Nedovoljni kapaciteti za upravljanjem zaštićenom kulturnom baštinom • Nedovoljna valorizacija/iskorištenost kulturne baštine • Loše organizirana djelatnost Hitne medicine • Nedovoljno razvijen program pomoći i njege u kući za starije osobe i program dnevnih centara LJUDSKI RESURSI I UPRAVLJANJE RAZVOJEM • Područje Grada Cresa visoko je centralizirano (najveći broj stanovnika i svih sadržaja koncentriran u samom naselju Cres, dok manja naselja imaju sve manji broj stanovnika) • Nedostatak usluga državnih/javnih tijela (koja nisu u nadležnosti Grada) • Smanjenje broja stanovnika u posljednjih 20 godina • Odlazak mladih obrazovanih s otoka zbog nedostatka kvalitetnih radnih mjesta • Nepovoljna starosna struktura stanovništva (prosječna starost stanovnika iznosi 44,3 godine) • Nedostatna sustavna komunikacija i koordiniranost među svim dionicima zajednice • Neprilagođeni zakonski okviri RH koji ne prepoznaju specifičnosti i probleme otoka • Neriješeni imovinsko-pravni odnosi
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
PRIRODNI RESURSI, OKOLIŠ I INFRASTRUKTURA • Daljnja zaštita vrijednih dijelova prirode prema Prostornom planu Primorsko-goranske županije (Zakonom o zaštiti prirode) • Daljnje uređenje luka otvorenih za javni promet i luka posebne namjene • Bolja organizacija i povećanje povlastica trajektnog prijevoza za otočno stanovništvo	PRIRODNI RESURSI, OKOLIŠ I INFRASTRUKTURA • Dugotrajnost postupka zaštite prirodne baštine/nedovoljan kapacitet nadležnih ustanova • Zagađenje prirodnih resursa uslijed nekontroliranog ispuštanja otpadnih voda/povećanog onečišćenja tijekom turističke sezone • Alohtona divljač - prijetnja očuvanju okoliša, eko sustava, poljoprivredi

- Modernizacija cestovne infrastrukture
- Modernizacija energetske i komunalne infrastrukture
- Unapređenje gospodarenja otpadom radi povećanja kvalitete života
- Iskorištenje velikog potencijala OIE i poticanje korištenja obnovljivih izvora energije
- Korištenje rezultata pilot projekta lokalnog razvoja

GOSPODARSTVO

- Snažnija iskorištenost poljoprivrednog i turističkog potencijala, kroz njihovo povezivanje i otvaranje dodatnih mogućnosti za plasman poljoprivrednih proizvoda (povećanje prihoda u proračunu Grada i radna mjesta)
- Poticati proizvodnju hrane
- Intenzivniji razvoj maslinarstva, ovčarstva, povrtlarstva, voćarstva, vinogradarstva, pčelarstva
- Daljnji razvoj marikulture i pokretanje prerade ribe
- Poticati otvaranje/unaprjeđenje nedovoljno zastupljenih obrta
- Ulaganje u poduzetničku i potpornu infrastrukturu
- Sustavno educiranje poljoprivrednika i poticanje njihovog umrežavanja
- Uspostava projekta okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta
- Sustavna edukacija dionika u turizmu te izgradnji i razvoju smještajnih kapaciteta
- Razvijati dodatne i postojeće turističke proizvode te „aktivni“ proizvod – nautički turizam, ronjenje, planinarenje i hodanje, biciklizam
- Ulaganje u unaprjeđenje turističke infrastrukture
- Razvoj novih turističkih sadržaja temeljenih na valorizaciji bogate kulturne i prirodne baštine
- Razvoj novih oblika turizma, posebno zdravstvenog i ruralnog (ruralne vile/kuće za odmor)

- Značajnije povećanje potrošnje vode, naročito u ljetnim sušnim mjesecima (potencijalna prijetnja opstojnosti Vranskog jezera)
- Posljedice klimatskih promjena

GOSPODARSTVO

- Utjecaj gospodarske krize
- Poremećaj turističkog tržišta (dominantna utjecaj turizma na gospodarstvo Cresa.
- Brzi razvoj novih tehnologija, za čije praćenje i uvođenje potrebna stalna i velika ulaganja
- Izostanak financijske podrške s državne i županijske razine za provedbu lokalnih razvojnih projekata

DRUŠTVENE DJELATNOSTI • Razvoj programa cjeloživotnog učenja • Ulaganje u programe i infrastrukturu za stanovništvo starije životne dobi (Dom za starije osobe, dnevni centar, program pomoći u kući) • Modernizacija i povećanje kapaciteta dječjeg vrtića • Poticanje uključivanja mladih u aktivnosti lokalne zajednice • Ulaganje u izgradnju/razvoj društvene/javne infrastrukture od lokalnog značaja (šetnica, biciklističke staze, plaže, kamp, autobusni kolodvor, kulturni centar/prostor za civilno društvo, itd.) LJUDSKI RESURSI I UPRAVLJANJE RAZVOJEM • Mogućnost financiranja razvojnih i infrastrukturnih projekata iz fondova EU	DRUŠTVENE DJELATNOSTI • Povećanje potreba korisnika u socijalnoj skrbi • Povećanje potreba za novim oblicima sustava zaštite starije populacije • Nedostatak sredstava za sufinanciranje aktivnosti civilnog sektora LJUDSKI RESURSI I UPRAVLJANJE RAZVOJEM • Daljnji trend depopulacije • Starenje populacije (indeks starenja 2001. godine 119,78%, 2011. godine 151,78%) • Nepostojanje adekvatnog modela za rješavanje imovinsko-pravnih odnosa • Neprilagođeni zakonski okviri RH koji ne prepoznaju specifičnosti i probleme otoka

3. VIZIJA RAZVOJA GRADA CRESA

Na temelju ključnih odrednica razvoja te analize dosad prikupljenih podataka definirana je vizija razvoja Grada Cresa, za razdoblje do 2020. godine.

Ključni elementi u definiranju vizije razvoja:

- Odlični mikroklimatski uvjeti i osebujna priroda - omogućuju aktivan i raznovrstan odmor
- Turizam ključna djelatnost otoka Cresa (razvijanje novih oblika turizma, dodatnih turističkih proizvoda te „aktivnog“ proizvoda – nautički turizam, ronjenje, planinarenje i hodanje, biciklizam)
- Raznovrsna turistička ponuda, gastronomija, manifestacije, kulturni i povijesni spomenici
- Veliki poljoprivredni potencijal (maslinarstvo, voćarska proizvodnja, pčelarstvo, ovčarstvo)
- Potencijal za razvoj poduzetništva i gospodarski razvoj (Poduzetnička zona „Volnik“, u planu daljnje ulaganje u poduzetničku i potpurnu infrastrukturu - 4 zone pretežito uslužne, manje proizvodne i komunalno-servisne namjene, te zone ugostiteljsko-turističke namjene)
- Zaštićena područja prirode (bogatstvo flore i faune, endemskih vrsta, bioraznolikost, brojni krški fenomeni, očuvanost okoliša, šume, prirodni vodni resursi)
- Bogatstvo zaštićene kulturne baštine

U skladu s time, vizija razvoja Grada Cresa glasi:

„Grad Cres temelji održivi razvoj na resursima svog teritorija, koristeći prirodno i kulturno bogatstvo, poljoprivredne potencijale, konkurentnost turističke destinacije, te znanje i angažman lokalne zajednice, s ciljem očuvanja posebnosti otočnog ambijenta i unaprjeđenja života svojih stanovnika.“

4. STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA

Kako bi se uspješno realizirala vizija razvoja Grada Cresa, definirana su četiri razvojna cilja: Poticanje diversifikacije gospodarskog razvoja, Razvoj održivog turizma temeljenog na komparativnim prednostima destinacije, Poboljšanje kvalitete života kroz razvoj lokalne infrastrukture, zaštitu prirode i okoliša i Razvoj društvenih aktivnosti, kulturne djelatnosti te poticanje uključivanja lokalne zajednice.

SC 1: Poticanje diversifikacije gospodarskog razvoja

Na području Grada Cresa veliki potencijal za gospodarski razvoj ima Poduzetnička zona „Volnik“, namijenjena poslovnim, proizvodnim, prerađivačkim, trgovačkim, servisnim, skladišnim, komunalnim djelatnostima i njima pratećim sadržajima s ciljem poticanja razvoja poduzetništva kao pokretačke snage lokalnog održivog gospodarskog razvoja. Također, u planu je daljnje ulaganje u poduzetničku i potpurnu infrastrukturu, te 4 zone pretežito uslužne, (Loznati, površine 1,23 ha i Orlec, površine 2,78 ha), manje proizvodne (Pržić, površine 0,94 ha), komunalno-servisne (Cres, površine 0,46 ha), kao i u zone ugostiteljsko-turističke namjene. Na području Grada Cresa jače je razvijeno obrtništvo od malog i srednjeg poduzetništva stoga je potrebno daljnje poticanje otvaranja/unaprjeđenja nedovoljno zastupljenih obrta kako bi se doprinijelo snažnijem gospodarskom razvoju. U sklopu ovoga cilja definirane su aktivnosti i mjere koje će doprinijeti snažnijem iskorištavanju poljoprivrednog potencijala, njegovom povezivanju s turističkim sektorom, otvaranju dodatnih mogućnosti za plasman poljoprivrednih proizvoda, ali i aktivnosti vezane za razvoj marikulture i pokretanje prerade ribe.

SC 2: Razvoj održivog turizma temeljenog na komparativnim prednostima destinacije

Turizam je ključna djelatnost cijelog otoka Cresa, koja se odlikuje raznovrsnom turističkom ponudom, gastronomijom, manifestacijama, kulturnim i povijesnim spomenicima, dok povoljni mikroklimatski uvjeti i osebujna priroda omogućuju aktivan i raznovrstan odmor.

Obzirom da su sunce i more dominantan turistički proizvod, problem predstavlja naglašena visoka sezonalnost, stoga je cilj razvijati nove oblike turizma, posebno zdravstveni i ruralni, kao i dodatne i postojeće turističke proizvode te „aktivni“ proizvod – nautički turizam, ronjenje, planinarenje i hodanje, biciklizam i sl. Definirane aktivnosti u sklopu ovog cilja obuhvaćaju također i ulaganje u unaprjeđenje turističke infrastrukture, sustavnu edukaciju dionika u turizmu te izgradnju i razvoj smještajnih kapaciteta, kao i razvoj novih turističkih sadržaja temeljenih na valorizaciji bogate kulturne i prirodne baštine.

SC 3: Poboljšanje kvalitete života kroz razvoj lokalne infrastrukture, zaštitu prirode i okoliša

Grad Cres ima zadovoljavajuće stanje lokalne infrastrukture, koju je potrebno kontinuirano održavati i modernizirati stoga su razvijene i aktivnosti koji će doprinijeti unaprjeđenju lokalne infrastrukture te povećanju energetske učinkovitosti i unaprjeđenju sustava gospodarenja otpadom. Na području Grada još je uvijek nedovoljna pokrivenost naselja vodoopskrbnom mrežom, problem predstavlja i odvodnja otpadnih voda, kao i loša prometna povezanost i stanje cesta u manjim naseljima što će se pokušati unaprijediti kroz definirane mjere razvoja kako bi se povećala kvaliteta i standard života stanovnika na području Grada.

SC 4: Razvoj društvenih aktivnosti, kulturne djelatnosti te poticanje uključivanja lokalne zajednice

Na području Grada dobro su razvijeni odgojno-obrazovni i zdravstveni sustav. No, kako bi se kvaliteta usluga razvijala u skladu s potrebama stanovnika Grada, planirane su aktivnosti kontinuiranog ulaganja u modernizaciju odgojno-obrazovne infrastrukture, što se posebno odnosi na modernizaciju i povećanje kapaciteta dječjeg vrtića, zatim na ulaganje u programe i infrastrukturu za stanovništvo starije životne dobi, te izgradnju društvene infrastrukture od lokalnog značaja. Također, prioritet je i jačanje društvenih aktivnosti lokalne zajednice kroz

unaprjeđenje javne infrastrukture, aktivnosti civilnog društva i mladih te razvoj programa cjeloživotnog učenja.

Prioriteti razvoja i razvojne mjere koje proizlaze iz definiranih strateških ciljeva prikazani su u Tablici 20.

Tablica 20: Razvojni ciljevi, prioriteti i mjere

	Cilj		Prioritet		Mjera
1.	Poticanje diversifikacije gospodarskog razvoja	1.1.	Unaprjeđenje poduzetničke infrastrukture i poticajnih mjera za poduzetnike	1.1.1.	Razvoj potporne poduzetničke infrastrukture
				1.1.2.	Potporne mjere za poduzetnike i privlačenje investitora
		1.2.	Održivi razvoj poljoprivredne proizvodnje, ribarstva i marikulture	1.2.1.	Poticanje razvoja gospodarski održive poljoprivredne proizvodnje
				1.2.2.	Održivi razvoj sektora ribarstva i akvakulture
2.	Razvoj održivog turizma temeljenog na komparativnim prednostima destinacije	2.1.	Unaprjeđenje turističkog potencijala produljenjem turističke sezone	2.1.1.	Unaprjeđenje turističke infrastrukture u funkciji razvoja novih turističkih proizvoda
				2.1.2.	Razvoj novih i unaprjeđenje postojećih turističkih proizvoda temeljenih na specifičnostima otoka
				2.1.3.	Unaprjeđenje suradnje među dionicima u turizmu s ciljem produljenja turističke sezone
3.	Poboljšanje kvalitete života kroz razvoj lokalne infrastrukture,	3.1.	Unaprjeđenje lokalne infrastrukture	3.1.1.	Razvoj i modernizacija prometne i pomorske infrastrukture
				3.1.2.	Razvoj i modernizacija elektroenergetske infrastrukture
				3.1.3.	Razvoj i modernizacija komunalne infrastrukture
				3.1.4.	Povećanje dostupnosti elektroničke komunikacijske infrastrukture

	zaštitu prirode i okoliša	3.2.	Povećanje energetske učinkovitosti i unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom	3.2.1.	Poticanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije
				3.2.2.	Razvoj sustava gospodarenja otpadom
4.	Razvoj društvenih aktivnosti, kulturne djelatnosti te poticanje uključivanja lokalne zajednice	4.1.	Unaprjeđenje odgojno- obrazovnog sustava i sustava zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	4.1.1.	Izgradnja i modernizacija odgojno-obrazovne infrastrukture
				4.1.2.	Razvoj zdravstvene i socijalne infrastrukture i programa
		4.2.	Jačanje društvenih aktivnosti lokalne zajednice	4.2.1.	Unaprjeđenje javne infrastrukture, aktivnosti civilnog društva i mladih
				4.2.2.	Unaprjeđenje sportskih i kulturnih aktivnosti te infrastrukture

5. OPIS MJERA ZA POSTIZANJE CILJEVA

Za svaki od četiri strateška cilja definirani su razvojni prioriteti za čije su ostvarenje predviđene razvojne mjere koje treba provesti kako bi se ostvario postavljeni cilj. Za svaku mjeru predviđene su aktivnosti, rezultati koji će se postići ostvarivanjem mjere te nositelji mjere i ciljne skupine koje će biti uključene u provedbu pojedinih mjera (Tablica 21).

Tablica 21: Opis mjera

MJERA		CILJ MJERE	AKTIVNOST	REZULTAT	NOSITELJ MJERE	CILJNE SKUPINE
1.1.1.	Razvoj potporne poduzetničke infrastrukture	Podići kvalitetu poduzetničke potporne infrastrukture	Proširenje postojeće poslovne zone Volnik izgradnjom zajedničke komunalne infrastrukture	Poboljšani infrastrukturni uvjeti za poslovanje poduzetnika	Grad, gospodarski subjekti, investitori	Poduzetnici, obrtnici, stanovništvo, investitori
			Izgradnja zajedničke komunalne infrastrukture u poslovnoj zoni Orlec			
			Izgradnja zajedničke komunalne infrastrukture u poslovnoj zoni Loznati			
			Osnivanje poduzetničkog inkubatora/osiguravanje potrebne infrastrukture početnicima potrebne za realizaciju poduzetničkih ideja			
1.1.2.			Uspostava programa poticajnih mjera za poduzetnike i obrtnike			

MJERA		CILJ MJERE	AKTIVNOST	REZULTAT	NOSITELJ MJERE	CILJNE SKUPINE
	Potporne mjere za poduzetnike i privlačenje investitora	Poticati razvoj poduzetničkih aktivnosti	Osnivanje Gospodarskog vijeća	Stvoreno poticajno okruženje za razvoj poduzetništva	Grad, LAG, gospodarski subjekti	Poduzetnici, obrtnici, stanovništvo
			Smanjenje komunalnog doprinosa investitorima u poslovnim zonama na području Grada Cresa			
			Poticanje otvaranja/unaprjeđenja nedovoljno zastupljenih obrtničkih djelatnosti			
			Edukacija poduzetnika i obrtnika o mogućnostima razvoja poslovanja			
			Poticanje umrežavanja poduzetnika i obrtnika			
			Provedba promotivnih aktivnosti i poticajnih mjera za privlačenje investitora			
1.2.1.	Poticanje razvoja gospodarski održive poljoprivredne proizvodnje	Povećati konkurentnost poljoprivredne proizvodnje	Provedba programa poticajnih mjera za poljoprivredna gospodarstva	Povećana konkurentnost poljoprivredne proizvodnje i kapaciteta poljoprivrednih proizvođača	Grad, Županija, LAG, savjetodavne službe/savezi/zadruge	OPG-i, poljoprivredni proizvođači, udruge, zadruge, lokalno stanovništvo
			Kontinuirano educiranje poljoprivrednih proizvođača i osiguranje stručne potpore			
			Zaštita i promocija lokalnih (autohtonih) proizvoda			

MJERA		CILJ MJERE	AKTIVNOST	REZULTAT	NOSITELJ MJERE	CILJNE SKUPINE
			Poticanje jače suradnje među poljoprivrednim proizvođačima			
			Unaprjeđenje raspolaganja poljoprivrednim zemljištem			
			Poticanje unaprjeđenja prerade i trženja poljoprivrednih proizvoda			
			Izgradnja sirane i punionice meda u poslovnoj zoni Loznati			
			Poticanje snažnijeg razvoja maslinarstva, ovčarstva, povrtlarstva, voćarstva, vinogradarstva i pčelarstva			
			Izlov nezavičajne divljači			
1.2.2.	Održivi razvoj sektora ribarstva i akvakulture	Osigurati unaprjeđenje sektora ribarstva i akvakulture	Uspostava poticajnih mjera za sektor ribarstva	Stvoreni uvjeti za održivi i razvoj sektora ribarstva i akvakulture	Grad, Županija, LAG	JLS, ribari, udruge, lokalno stanovništvo, poduzetnici
			Edukacija stručnog kadra te poticanje povezivanja ribara			
			Osiguravanje potrebne adekvatne infrastrukture za potrebe ribarstva i akvakulture			

MJERA		CILJ MJERE	AKTIVNOST	REZULTAT	NOSITELJ MJERE	CILJNE SKUPINE
			Diversifikacija proizvodnje akvakulture kroz uzgoj novih vrsta te povezivanja sa sektorom prerade			
			Prilagođavanje prostorno-planske dokumentacije potrebama akvakulture			
2.1.1.	Unaprjeđenje turističke infrastrukture u funkciji razvoja novih turističkih proizvoda	Podići razinu kvalitete turističke infrastrukture i proizvoda	Uređenje postojeće i izgradnja nove javne turističke infrastrukture	Povećana kvaliteta turističke infrastrukture i proizvoda	Grad, Županija LAG, Turistička zajednica	Lokalno stanovništvo, turisti, turistička zajednica, vlasnici smještajnih i ugostiteljskih objekata, udruge aktivne u području turizma
			Podizanje kvalitete postojećih smještajnih kapaciteta			
			Izgradnja novih smještajnih kapaciteta			
			Uređenje postojećih i izgradnja novih pješačko-biciklističkih, turističkih i poučnih staza			
			Edukacija i usavršavanje djelatnika u turizmu			
			Uređenje centra za posjetitelje u Belom			
			Osnivanje interpretacijskog centra			
			Podizanje kategorije kampa Kovačine na 4 zvjezdice			
			Izgradnja malog „seaside“ hotela na lokaciji Kimen			

MJERA		CILJ MJERE	AKTIVNOST	REZULTAT	NOSITELJ MJERE	CILJNE SKUPINE
			Organizacija tzv. difuznog hotela u naselju Cres			
			Rekonstrukcija lokacije Vile Rivijera			
			Izgradnja hotela Kovačine			
2.1.2.	Razvoj novih i unaprjeđenje postojećih turističkih proizvoda temeljenih na specifičnostima otoka	Poticati razvoj novih turističkih proizvoda i usluga	Razvoj „aktivnog“ proizvoda – nautički turizam, ronjenje, planinarenje i hodanje, biciklizam	Stvoreni uvjeti za jačanje selektivnih oblika turizma u svrhu produljenja turističke sezone	Grad, LAG, Turistička zajednica	Lokalno stanovništvo, turisti, turistička zajednica, vlasnici smještajnih i ugostiteljskih objekata, udruge aktivne u području turizma
			Poticanje proizvodnje prepoznatljivih suvenira			
			Razvoj novih turističkih sadržaja temeljenih na valorizaciji bogate kulturne i prirodne baštine			
			Stavljanje pastirskih stanova u funkciju u vidu novih turističkih sadržaja			
			Razvoj novih oblika turizma, posebno zdravstvenog i ruralnog (ruralne vile/kuće za odmor)			
			Razvoj seljačkih domaćinstava izgradnjom gospodarskih građevina s turističkim sadržajem na poljoprivrednom zemljištu izvan građevinskog područja			

MJERA		CILJ MJERE	AKTIVNOST	REZULTAT	NOSITELJ MJERE	CILJNE SKUPINE
2.1.3.	Unaprjeđenje suradnje među dionicima u turizmu s ciljem produljenja turističke sezone	Poticati unaprjeđenje turističkih usluga	Brendiranje destinacije i izrada strategije razvoja turizma	Povećana kvaliteta pružanja turističkih usluga	Grad, LAG, Turistička zajednica	Turisti, lokalno stanovništvo, udruge, zadruge, ustanove, turistički subjekti, poljoprivredni proizvođači, turističke zajednice
			Razvoj marketing plana promocije i oglašavanja destinacije			
			Sadržajnija turistička događanja i izvan glavne turističke sezone			
			Sustavna koordinacija i povezivanje turističkih subjekata i drugih povezanih dionika			
			Bolja povezanost i međusobna suradnja turističkog sektora s poljoprivrednim proizvođačima			
3.1.1.	Razvoj i modernizacija prometne i pomorske infrastrukture	Poboljšati kvalitetu prometne i pomorske infrastrukture	Dovršetak rekonstrukcije ceste D100	Unaprijeđena kvaliteta prometne i pomorske infrastrukture	Grad, ŽUC, Hrvatske ceste d.o.o.	Lokalno stanovništvo, investitori, JLS, poduzetnici, obrtnici, udruge
			Rekonstrukcija postojećih i izgradnja novih nerazvrstanih cesta na području Grada Cresa			
			Izgradnja autobusnog kolodvora s pratećim objektima u naselju Cres			
			Izgradnja benzinske postaje u naselju Cres i Martinšćica			
			Izgradnja parkirališta na području Grada Cresa			

MJERA		CILJ MJERE	AKTIVNOST	REZULTAT	NOSITELJ MJERE	CILJNE SKUPINE
			Daljnje uređenje luka otvorenih za javni promet i luka posebne namjene			
			Unaprjeđenje mogućnosti (povlastica) trajektnog prijevoza za otočno stanovništvo te povećanje broja linija katamaranskog prijevoza			
			Rekonstrukcija i dogradnja zapadnog dijela luke Cres			
			Dovršetak izgradnje lučice Grabar			
			Dogradnja luke Martinšćica			
			Uređenje i dogradnja luke Valun			
			Rekonstrukcija i dogradnja lučice Merag			
			Ulaganje u razvoj novih tehnologija i sadržaja u Brodogradilištu Cres temeljenih na povećanju stupnja zaštite okoliša i mora			
3.1.2.	Razvoj i modernizacija elektroenergetske infrastrukture	Poboljšati kvalitetu elektroenergetske	Rekonstrukcija elektroenergetskog sustava	Poboljšana kvaliteta	Grad, HEP	Lokalno stanovništvo, JLS
			Izgradnja nove i sanacija postojeće javne rasvjete na području Grada Cresa			

MJERA		CILJ MJERE	AKTIVNOST	REZULTAT	NOSITELJ MJERE	CILJNE SKUPINE
		ke infrastrukture	Izgradnja javne rasvjete na dionici ceste D100 kroz naselje Cres	elektroenergetske infrastrukture		
3.1.3	Razvoj i modernizacija komunalne infrastrukture	Razviti i unaprijediti sustav vodoopskrbe i odvodnje	Rekonstrukcija postojeće i izgradnja nove vodovodne i kanalizacijske mreže	Poboljšana kvaliteta sustava vodoopskrbe i odvodnje	Grad, komunalno poduzeće	Lokalno stanovništvo, JLS
			Sustav vodoopskrbe i odvodnje sanitarnih otpadnih voda Beli na otoku Cresu – I.faza			
			Sustav vodoopskrbe i odvodnje sanitarnih otpadnih voda Beli na otoku Cresu – II.faza			
			Sustav vodoopskrbe i odvodnje sanitarnih otpadnih voda Beli na otoku Cresu – III.faza			
			Sustav odvodnje i pročišćavanja sanitarnih otpadnih voda naselja Orlec na otoku Cresu			
			Vodoopskrba i odvodnja naselja Porozina			
			Izgradnja mreže sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda za manja naselja na području Grada Cresa: Beli, Loznati, Lubenice, Stivan, Porozina, Dragozetići i Miholašćica sa Zaglavom			

MJERA		CILJ MJERE	AKTIVNOST	REZULTAT	NOSITELJ MJERE	CILJNE SKUPINE
			Nastavak izgradnje mreže sustava odvodnje i pročišćivanja otpadnih voda za naselje Valun			
			Rekonstrukcija postojeće vodovodne i kanalizacijske mreže u naselju Cres			
			Izgradnja vodoopskrbe sjevernog dijela otoka (Tramontane)			
			Vodoopskrba područja Pržići			
			Izgradnja vodoopskrbe predjela Gerbin			
3.1.4.	Povećanje dostupnosti elektroničke komunikacijske infrastrukture	Ulagati u razvoj sustava telekomunikacij e	Ulaganje u razvoj postojećih komunikacijskih mreža i izgradnju nove infrastrukture širokopojasnog pristupa	Poboljšana kvaliteta telekomunikacijskih usluga	Grad, Županija	Lokalno stanovništvo, JLS, turisti
			Rekonstrukcija i proširenje kapaciteta telekomunikacijske mreže (posebno u manjim mjestima)			
			Uvođenje novih usluga i tehnologija te izgradnja novih baznih postaja			
3.2.1.	Poticanje energetske učinkovitosti i	Poticati korištenje OIE	Edukacija stanovništva o mogućnostima korištenja obnovljivih izvora energije	Stvoreno poticajno okruženje za korištenje OIE	Grad, Županija, FZOEU	Lokalno stanovništvo, JLS

MJERA		CILJ MJERE	AKTIVNOST	REZULTAT	NOSITELJ MJERE	CILJNE SKUPINE
	korištenja obnovljivih izvora energije		Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije i energetske obnove javnih i privatnih objekata			
			Povećanje energetske učinkovitosti javne rasvjete			
			Izgradnja solarnih elektrana			
3.2.2.	Razvoj sustava gospodarenja otpadom	Unaprijediti cjelokupan sustav gospodarenja otpadom	Sanacija deponija i izgradnja pretovarne stanice na Pržiću	Stvoreni uvjeti za unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom	Grad, Županija	Lokalno stanovništvo, JLS
			Unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom			
			Podizanje svijesti stanovništva o potrebi selekcije otpada			
4.1.1.	Izgradnja i modernizacija odgojno-obrazovne infrastrukture	Povećati kvalitetu rada u odgojno-obrazovnim ustanovama	Unaprjeđenje odgojno-obrazovne infrastrukture	Povećana kvaliteta i dostupnost programa u odgojno-obrazovnim institucijama	Grad, Županija, ministarstvo	Lokalno stanovništvo, JLS, učitelji, odgojitelji, djeca, učenici
			Dogradnja Dječjeg vrtića „Girice“			
			Sanacija i prenamjena palače Moise u sveučilišni prostor			
4.1.2.	Razvoj zdravstvene i socijalne infrastrukture i programa	Poboljšati sustav zdravstvene	Poboljšanje zdravstvene zaštite i djelatnosti Hitne medicine	Poboljšan sustav te programi zdravstvene zaštite	Grad, Županija, ministarstvo	Lokalno stanovništvo, JLS, ustanove/udruge
			Unaprjeđenje zdravstvene i socijalne infrastrukture			

MJERA		CILJ MJERE	AKTIVNOST	REZULTAT	NOSITELJ MJERE	CILJNE SKUPINE
		zaštite i socijalne skrbi	Razvoj programa zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, posebno za osobe u nepovoljnom položaju	i socijalne skrbi stanovnika Grada		
			Osiguravanje potrebnog broja mjesta za potencijalne korisnike u domu za starije i nemoćne			
4.2.1.	Unaprjeđenje javne infrastrukture, aktivnosti civilnog društva i mladih	Podići razinu kvalitete života kroz ulaganje u društvenu infrastrukturu i aktivnije uključivanje lokalne zajednice	Izgradnja tržnice u naselju Cres	Stvoreno poticajno okruženje za snažnije uključivanje lokalne zajednice, udruga i mladih u društveni život Grada	Grad, Županija	Lokalno stanovništvo, JLS, mladi, ustanove, udruge
			Izgradnja stanova u naselju Cres za potrebe lokalnog stanovništva			
			Uređenje ulica u staroj gradskoj jezgri u naselju Cres			
			Izgradnja dječjih igrališta na području Grada Cresa			
			Izgradnja šetnica na području Grada Cresa			
			Uređenje javnih površina i prateće infrastrukture na području naselja Lubenice			
			Poticanje aktivnosti i programa civilnog društva i njihove edukacije			
			Unaprjeđenje društvene infrastrukture			
4.2.2.	Unaprjeđenje sportskih i kulturnih aktivnosti te infrastrukture	Poticati razvoj sportskog i kulturnog života u Gradu	Izgradnja i modernizacija objekata sportske i kulturne infrastrukture	Unaprijeđena sportska i kulturna djelatnost	Grad, Županija, ministarstva	Lokalno stanovništvo, JLS, ustanove, udruge
			Uređenje zgrade Susajda u kulturni centar			

MJERA		CILJ MJERE	AKTIVNOST	REZULTAT	NOSITELJ MJERE	CILJNE SKUPINE
			Izrada stalnog postava Creskog muzeja			
			Uređenje depoa i preparatorske radione Creskog muzeja			
			Uređenje Centra otočkog folklora u Orlecu			
			Uređenja Toša u Orlecu			
			Uređenje Doma Orlec			
			Označavanje i prezentacija kulturno-povijesnih i arheoloških lokaliteta u jezgri naselja Cres			
			Izgradnja sportske dvorane u naselju Cres			
			Uređenje sportskog kompleksa „Dari“			
			Uređenje rekreacijskog područja južno od ACI MARINE CRES			

6. USKLAĐENOST S NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA

U Tablici 22 navedena je usklađenost ciljeva razvoja Grada Cresa sa strateškim dokumentima na regionalnoj razini (Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020. i Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe Kvarnerski otoci 2014.-2020.), nacionalnoj te EU razini što ukazuje na činjenicu da je svaki cilj razvoja u Strategiji u potpunosti usklađen sa ciljevima važećih programskih/strateških dokumenata, odnosno ima jasno uporište u nekom od važećih strateških dokumenata na regionalnoj, nacionalnoj i EU razini.

Tablica 22: Usklađenost s nadređenim strateškim dokumentima

Strategija razvoja Grada Cresa za razdoblje od 2015. do 2020. godine	Regionalni, nacionalni i EU strateški dokumenti
CILJ 1: Poticanje diversifikacije gospodarskog razvoja	Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020. SC1: Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe Kvarnerski otoci 2014.-2020. SC 1 Razvoj održivog ruralnog gospodarstva i jačanje zaštite okoliša u svrhu jačanja prepoznatljivosti područja LAG-a SC 2 Razvoj kvalitete života održivim korištenjem razvojne resursne osnove s jačanjem umrežavanja, suradnje u svrhu implementacije CLLD pristupa lokalnom razvoju Strategija razvoja poduzetništva u RH 2013.-2020. SC3: Promocija poduzetništva SC4: Pобољшanje poduzetničkih vještina SC5: Pобољшano poduzetničko okruženje Tematski ciljevi EU 2014.-2020. TC 3: Jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika, poljoprivrednog sektora te sektora ribarstva i akvakulture Program ruralnog razvoja 2014.-2020.

Strategija razvoja Grada Cresa za razdoblje od 2015. do 2020. godine	Regionalni, nacionalni i EU strateški dokumenti
	M04.1. Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva M04.2. Potpora za ulaganja u preradu, marketing i/ili razvoj poljoprivrednih proizvoda M03 Programi kvalitete za poljoprivredne proizvodne proizvode i hranu M11 Ekološki uzgoj M09 Uspostavljanje skupina i organizacija proizvođača Strateški plan ministarstva poljoprivrede za razdoblje 2012.-2014. Opći cilj 1. Konkurentan i održiv poljoprivredno- prehrambeni i ribarski sektor Strateški plan ministarstva poljoprivrede za razdoblje 2015.-2017. Opći cilj 1. Podizanje razine konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog i ribarskog sektora razini EU kako bi se smanjile razlike u negativnim pokazateljima proizvodnje u sektoru u odnosu na EU Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske
CILJ 2: Razvoj održivog turizma temeljenog na komparativnim prednostima destinacije	Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020. SC1: Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe Kvarnerski otoci 2014.-2020. SC 2 Razvoj kvalitete života održivim korištenjem razvojne resursne osnove s jačanjem umrežavanja, suradnje u svrhu implementacije CLLD pristupa lokalnom razvoju Strategija razvoja turizma RH do 2020. godine SC1: Pобољшanje strukture i kvalitete smještaja SC2: Novo zapošljavanje SC3: Povećanje turističke potrošnje Strateški plan Ministarstva turizma za razdoblje 2015.-2017. C1.1.: Unapređenje turističke kvalitete i sadržaja turističkog proizvoda Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske Program ruralnog razvoja 2014.-2020.

Strategija razvoja Grada Cresa za razdoblje od 2015. do 2020. godine	Regionalni, nacionalni i EU strateški dokumenti
	M07: Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima
CILJ 3: Pобољшanje kvalitete života kroz razvoj lokalne infrastrukture, zaštitu prirode i okoliša	Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020. SC2: Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe Kvarnerski otoci 2014.-2020. SC 2 Razvoj kvalitete života održivim korištenjem razvojne resursne osnove s jačanjem umrežavanja, suradnje u svrhu implementacije CLLD pristupa lokalnom razvoju Program ruralnog razvoja 2014.-2020. M07: Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima M07.2.: Ulaganja u izradu, poboljšanje ili proširenje svih vrsta male infrastrukture, uključujući ulaganja u obnovljive izvore energije i uštedu energije Strateški plan Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture za razdoblje 2014. - 2016. godine C1: Održivi razvoj prometnog sustava Strateški plan Ministarstva poljoprivrede 2015.-2017. C5: Održivi razvoj vodnog gospodarstva Strategija upravljanja vodama C4.2.1. Uređenje vodotoka C4.2.2. Korištenje voda Strategija održivog razvitka RH Strategija prometnog razvitka RH 2014. - 2030.

Strategija razvoja Grada Cresa za razdoblje od 2015. do 2020. godine	Regionalni, nacionalni i EU strateški dokumenti
	C4: Sukladan i postupan razvitak ukupnog prometnog sustava i njegovih pojedinih dijelova Strategija gospodarenja otpadom 2025. C2: Razvitak infrastrukture za cjeloviti sustav gospodarenja otpadom IVO (stvaranje uvjeta za učinkovito funkcioniranje sustava) C3: Smanjivanje rizika od otpada C5: Edukacija upravnih struktura, stručnjaka i javnosti za rješavanje problema gospodarenja otpadom Nacionalna strategija zaštite okoliša Strategija energetskog razvitka Republike Hrvatske Tematski ciljevi EU 2014.-2020. TC4: Podrška prijelazu prema ekonomiji temeljenoj na niskoj razini emisije CO₂ u svim sektorima TC5: Promicanje prilagodbe na klimatske promjene, prevencija i upravljanje rizicima TC6: Zaštita okoliša i promicanje učinkovitosti resursa TC7: Promicanje održivog prometa te uklanjanja uskih grla u ključnoj infrastrukturi
CILJ 4. Razvoj društvenih aktivnosti, kulturne djelatnosti te poticanje uključivanja lokalne zajednice	Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020. SC3: Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe Kvarnerski otoci 2014.-2020. SC 2 Razvoj kvalitete života održivim korištenjem razvojne resursne osnove s jačanjem umrežavanja, suradnje u svrhu implementacije CLLD pristupa lokalnom razvoju Strategija zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011.-2015. SC2: Povećati prihode i druge koristi od održivog korištenja kulturne baštine Strateški plan Ministarstva kulture 2014. – 2016. C1: Razvoj kulturnog i umjetničkog stvaralaštva i proizvodnje

Strategija razvoja Grada Cresa za razdoblje od 2015. do 2020. godine	Regionalni, nacionalni i EU strateški dokumenti
	Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva od 2012. do 2016. Prioritetno područje I. Institucionalni okvir za potporu razvoju civilnog društva Strateški plan Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta za razdoblje od 2014. - 2016. C1: Osiguranje i unaprjeđenje kvalitete te povećanje dostupnosti, učinkovitosti i relevantnosti sustava odgoja i obrazovanja na svim razinama C3: Osiguranje kvalitete sustava sporta Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012.-2020. Strateški razvojni pravci: 2. Ujednačavanje i poboljšanje kvalitete zdravstvene zaštite Strategija zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011.–2015. SC2: Povećati prihode i druge koristi od održivog korištenja kulturne baštine Strateški plan Ministarstva kulture 2014. – 2016. C1: Razvoj kulturnog i umjetničkog stvaralaštva i proizvodnje C2: Zaštićena i očuvana kulturna baština Tematski ciljevi EU 2014.-2020. TC9: Promicanje socijalnog uključivanja te borba protiv siromaštva TC10: Ulaganje u obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje TC11: Jačanje institucionalnih kapaciteta te učinkovita javna uprava

7. AKCIJSKI PLAN

Sastavni dio Strategije razvoja Grada Cresa je Akcijski plan koji čini osnovu za implementaciju Strategije. Proizlazi iz analize i ciljeva i usmjeren je prema postizanju ciljeva te pruža popis potrebnih i primjerenih mjera tijekom jednogodišnjeg vremenskog razdoblja. Na taj se način osigurava provedba strateških ciljeva, prioriteta i mjera razvoja, kao i praćenje provedbe Strategije. U skladu s tim, ovaj akcijski plan razrađen je prema odgovarajućim mjerama koje se vežu na strateške ciljeve te pripadajuće prioritete. Osim mjera i pripadajućih projekata, u tablici su navedene i vrijednosti projekata, nositelji mjere, vremensko razdoblje u kojem će se projekt financirati, izvori financiranja projekata u planiranom razdoblju te indikatori (pokazatelji) pomoću kojih će se pratiti provedba projekata.

ŠIFRA MJERE	NAZIV PROJEKTA	GRAD CRES - PREDVIĐENA FINACIJSKA SREDSTVA (2016.)	OSTALI IZVORI FINANCIRANJA	VREMENSKO RAZDOBLJE	PROVODITELJ (NOSITELJ)	INDIKATORI
3.1.1.	Sanacija ceste Beli-Podbeli – V faza	400.000,00 kn		2016. godina	Grad	Površina sanirane cestovne infrastrukture (potporni zid)
3.1.1.	Izgradnja prometnice sa pratećom infrastrukturom na neizgrađenom	3.100.000,00 kn	Primorsko-goranska županija	2016. godina	Grad	Broj kilometara izgrađene ceste Broj kilometara izgrađenog nogostupa Dužina kanalizacijske mreže Dužina položenog TK kabela

ŠIFRA MJERE	NAZIV PROJEKTA	GRAD CRES - PREDVIĐENA FINACIJSKA SREDSTVA (2016.)	OSTALI IZVORI FINANCIRANJA	VREMENSKO RAZDOBLJE	PROVODITELJ (NOSITELJ)	INDIKATORI
	dijelu poslovne zone Volnik – II faza					Dužina izgrađene mreže javne rasvjete Broj novopostavljenih znakova prometne signalizacije
3.1.3.	Izrada projektne dokumentacije komunalne infrastrukture	300.000,00 kn	Primorsko-goranska županija	2016. godina	Grad	Broj izrađene dokumentacije
3.1.1.	Uređenje partera autobusnog kolodvora sa javnom rasvjetom i oborinskom kanalizacijom ulice Peškera	2.240.000,00 kn		2016. godina	Grad	Površina uređenog prostora Dužina izgrađene oborinske kanalizacije
3.1.1.	Izgradnja pristupne ceste OU48 i OU49 u Cresu sa pratećom infrastrukturom – II faza	613.000,00 kn		2016. godina	Grad	Broj kilometara izgrađene ceste Broj kilometara izgrađenog nogostupa Broj novopostavljenih znakova prometne signalizacije Dužina izgrađene oborinske kanalizacije Dužina izgrađene mreže javne rasvjete

ŠIFRA MJERE	NAZIV PROJEKTA	GRAD CRES - PREDVIĐENA FINANCIJSKA SREDSTVA (2016.)	OSTALI IZVORI FINANCIRANJA	VREMENSKO RAZDOBLJE	PROVODITELJ (NOSITELJ)	INDIKATORI
3.1.1.	Uređenje ulice Placido Cortese u Cresu sa pratećom infrastrukturom	625.000,00 kn		2016.godina	Grad	Površina uređenog javnog prostora Dužina izgrađene mreže javne rasvjete Broj postavljenih rasvjetnih tijela
3.1.2.	Izgradnja javne rasvjete na autobusnom kolodvoru	360.000,00 kn		2016.godina	Grad	Dužina izgrađene mreže javne rasvjete Broj postavljenih rasvjetnih tijela
3.1.2.	Zamjena javne rasvjete energetski učinkovitom na Zaglavu	240.000,00 kn	Ministarstvo gospodarstva	2016.godina	Grad	Dužina zamijenjene mreže javne rasvjete Broj postavljenih rasvjetnih tijela
3.1.2.	Proširenje javne rasvjete po naseljima	60.000,00 kn		2016.godina	Grad	Broj postavljenih rasvjetnih tijela
3.1.2.	Izgradnja javne rasvjete na šetnici Gavza	100.000,00 kn	Primorsko-goranska županija	2016. godina	Grad	Broj postavljenih rasvjetnih tijela
3.2.2.	Izgradnja transfer/pretovarne stanice na odlagalištu "Pržići" u Cresu	1.080.000,00 kn	Primorsko-goranska županija, FZOEU	2016.godina	Grad	Broj izgrađenih transfer/pretovarnih stanica Broj nabavljene nove komunalne opreme

ŠIFRA MJERE	NAZIV PROJEKTA	GRAD CRES - PREDVIĐENA FINANCIJSKA SREDSTVA (2016.)	OSTALI IZVORI FINANCIRANJA	VREMENSKO RAZDOBLJE	PROVODITELJ (NOSITELJ)	INDIKATORI
3.2.2.	Izgradnja reciklažnog dvorišta na odlagalištu Pržići	2.000.000,00 kn	FZOEU	2016.godina	Grad	Broj izgrađenih reciklažnih dvorišta
3.2.2.	Nabava opreme za odvojeno prikupljanje otpada	838.000,00 kn	FZOEU	2016.godina	Grad	Broj nabavljene nove komunalne opreme
4.1.1.	Dječji vrtić Girice-poboljšanje energetske učinkovitosti zgrade	256.000.00 kn		2016.godina	Grad	Postotak smanjenja potrošnje energije
4.1.1.	Uređenje područne škole Orlec-Centar otočkog folklora	430.000,00 kn	Županija, OŠ Frane Petrić	2016.godina	Grad	Površina uređenog objekta
4.2.1.	Uređenje obalne šetnice rt Križice – rt Skala (završna faza)	286.000,00 kn	Primorsko-goranska županija	2016.godina	Grad	Dužina uređene šetnice

OVAJ PROJEKT SUFINANCIRAN JE SREDSTVIMA EUROPSKE UNIJE

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

Strategija razvoja Grada Cresa za razdoblje od 2015. do 2020. godine

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA 2014. – 2020.

Udio sufinanciranja: 85 % EU, 15 % RH

Europski fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja